

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE SOCIALE

Consortiu: Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 342.7-053.2: [35.07:316.77]

MARGINEAN LIVIA

**COMUNICAREA INTERINSTITUȚIONALĂ AXATĂ PE RESPECTAREA
DREPTURILOR COPILULUI ÎN PROCESUL DE
DEZINSTITUȚIONALIZARE**

571.02 - COMUNICARE ȘI RELAȚII PUBLICE

Rezumatul tezei de doctorat în științe ale comunicării

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Sociale a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

Membrii Comisiei de îndrumare:

MALCOCI Ludmila, doctor habilitat în sociologie, profesor universitar

CIOBANU Rodica, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

CIUMACENCO Valentina, doctor în științe ale comunicării, conferențiar universitar

Componenta Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

STEPANOV Georgeta, doctor habilitat în științe ale comunicării, profesor universitar (USM) - **Președinte**

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent al AȘM – **Conducător științific**

BOROZAN Maia, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău - **Referent oficial**

CIUMACENCO Valentina, doctor în științe ale comunicării, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova - **Referent oficial**

CHEIANU-ANDREI Diana, doctor în sociologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova - **Referent oficial**

Susținerea va avea loc la data de 30 mai, 2025, ora 12.00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat din cadrul Universității de Stat din Moldova, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, 67, blocul 2, aula 119.

Teza de doctor și rezumatul tezei pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (<http://www.anacec.md>).

Rezumatul tezei a fost expediat la data de 08.04.2025.

Președinte al Comisiei de susținere

Stepanov Georgeta, doctor habilitat în științe ale comunicării, profesor universitar

Conducător științific

Moraru Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

Autor:

Livia Marginean

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	14
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	24
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	30
ADNOTARE (română, engleză, rusă)	32

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța cercetării. Societățile actuale, supuse multiplelor crize, conflicte și războaie, nu pot să excludă din atenția lor problemele copiilor aflați în dificultate. În prezent, este accentuată și mai mult importanța revenirii asupra necesității sporirii protecției copilului și a cercetării modului în care poate fi realizat, în mod practic, angajamentul social pentru destinul generațiilor în creștere, care sunt vulnerabile și nu pot să se autoprotejeze. De aceea, în vederea identificării celor mai bune soluții, sprijinite prin concursul autorităților și al societății în ansamblu, se înaintează în spațiul științific cercetarea comunicării interinstituționale a instituțiilor antrenate în procesul dezinstituționalizării. În condițiile în care practicile implementate au avansat și s-au dezvoltat, acestea trebuie să se regăsească reflectate și în analize pertinente ce pun într-un tot unitar experiențele existente, cadrul normativ și barierele care trebuie depășite printr-un exercițiu asumat și responsabil.

Provocările actuale și nevoia de a îmbunătăți comunicarea între instituții și organizații la nivel internațional au sporit interesul pentru comunicarea interinstituțională eficientă, aplicată asupra unor subiecți specifici, precum este cazul copiilor. Tematica privind comunicarea interinstituțională a devenit o dimensiune esențială în contextul proceselor complexe de reformă, precum dezinstituționalizarea copiilor, unde colaborarea între diverse entități guvernamentale și non-guvernamentale joacă un rol semnificativ în asigurarea corectitudinii procesului, și nu doar cu respectarea tuturor rigorilor, dar și cu protejarea intereselor copilului.

Rezoluția Parlamentului European din 15 iunie 2023 [29] privind punerea în aplicare și realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, pentru a implementa Agenda 2030, subliniază importanța abordării „la nivelul întregii societăți” a colaborării regulate și structurate cu toate instituțiile: organizațiile societății civile, organizațiile comunitare, sectorul privat, sindicatele, cooperativele, mediul academic și instituțiile de cercetare, administrația publică și grupurile marginalizate. Propagarea rețelelor, coordonarea, cooperarea și colaborarea sunt strategii esențiale în asigurarea eficienței acțiunilor comune, pentru a atinge obiectivele sistemice, iar în cazul prezentei cercetări, promovarea comunicării interinstituționale ca instrument esențial și eficient în asigurarea respectării drepturilor copilului, a dreptului la îngrijire de tip familial, este conformă strategiilor de răspuns la obiectivele menționate. Aceste strategii reflectă diferite niveluri de angajament și schimb de resurse și de competențe între organizații, iar schimbul de informații, prin validarea în practica instituțională a comunicării eficiente, creează oportunități pentru a atinge un scop comun – cel de a asigura tranziția strategică de la îngrijirea rezidențială către îngrijirea copiilor bazată pe familie și comunitate [46, p. 45]. Comunicarea și colaborarea între instituții, cu expertiză în domeniul protecției copilului, sunt factori facilitatori ai accelerării programelor de dezinstituționalizare.

La nivel mondial, milioane de copii [37, p. 43] sunt plasați în instituții rezidențiale, ceea ce contravine atât dreptului, recunoscut de ONU, al copiilor de a crește într-un mediu familial, cât și constatărilor privind prejudiciile pe termen lung ale instituționalizării, care poate avea consecințe grave asupra dezvoltării socio-emoționale și a sănătății mintale a copiilor, inclusiv întârzieri în dezvoltare, daune psihologice ireversibile și riscuri pentru sănătatea fizică [46, 35]. Cercetările efectuate în diferite țări (UE, SUA, Marea Britanie, țările din spațiul ex-sovietic etc.) au demonstrat că instituțiile rezidențiale nu vor putea înlocui niciodată modelul familial necesar copiilor pentru o dezvoltare armonioasă. Experții internaționali aduc dovezi pentru a face cunoscută problema, promovând îngrijirea bazată pe familie și contracararea instituționalizării copiilor. Suplimentar,

statisticile [1], servesc drept fundament și probe esențiale pentru a sublinia necesitatea accelerării procesului de dezinstituționalizare [35], evidențiind situația copiilor plasați în instituții rezidențiale, unde aceștia sunt adesea expuși riscurilor de violență, abuz și neglijare. În acest context, instituțiile își pot pune în practică deciziile doar printr-o comunicare eficientă cu cei ce urmează să le execute. Subiecții implicați în procesul de dezinstituționalizare și transformare activă trebuie informați cu privire la ceea ce au de făcut și, în același timp, ei trebuie să poată să-și facă cunoscute recomandările, propunerile și provocările, cu care se confruntă, printr-o comunicare eficientă. Luându-se în considerare caracterul sensibil al subiectului pus în discuție și vulnerabilitatea copiilor, se susține că, de fapt, comunicarea interinstituțională, caracterizată prin operativitatea și exactitatea mesajului, prin aspectul său concis, fluent, flexibilitate și adaptabilitate la unicitatea cazului la care se referă, este capabilă să contribuie la creșterea eficienței implementării practice a reformelor în sistemul de protecție a copilului, la creșterea impactului social al actului decizional și al eficienței mecanismelor de protecție a copilului în procesul de dezinstituționalizare.

Actualitatea temei cercetării privind analiza comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare se desprinde din lacunele existente la moment în sistem și din importanța socială a acțiunilor întreprinse în vederea protejării copiilor. Relevanța cercetării acestei problematice este confirmată de necesitatea dezvoltării unui sistem eficient de comunicare între instituții, care să asigure coerența și continuitatea intervențiilor în sprijinul reformelor din sistemul de protecție a copilului – reforme care vizează garantarea dreptului copilului de a crește într-un mediu familial și comunitar. Un aspect particular al cercetării comunicării interinstituționale se referă la comunicarea interprofesională ca domeniu de competență fundamental al unei colaborări eficiente [42, p. 9], care influențează funcționarea echipelor, clarificarea rolurilor, leadershipul colaborativ și rezolvarea conflictelor.

Cercetarea realizată răspunde cerințelor actuale de analiză și cercetare complexă, multilaterală și multiaspectuală, dat fiind caracterul interdisciplinar al problemei științifice abordate. Astfel, s-a reușit să se integreze, în mod armonios, într-un context tematic de cercetare în domeniul comunicării, analize din cadrul protecției sociale, al drepturilor copilului, al managementului instituției publice etc., ceea ce subliniază importanța acestuia, facilitând stabilirea unor principii cardinale comune, asumarea clară a responsabilităților și crearea unui mediu bazat pe încredere. În procesul complex de dezinstituționalizare, în care sunt angajați profesioniști din diverse domenii și instituții (asistență socială, sănătate, educație, justiție), comunicarea interinstituțională devine un element-cheie pentru coordonarea eficientă și succesul intervențiilor, contribuind, astfel, la protejarea drepturilor copilului și la atingerea obiectivelor reformei.

Plasarea copiilor în îngrijire instituțională rămâne a fi acceptabilă de către factorii decizionali, inclusiv pentru cele mai vulnerabile categorii de copii - cei sub trei ani [40], cu nevoi emoționale complexe, cei cu dizabilități [48, p.11], deși toate recomandările internaționale adresate guvernelor, autorităților, organizațiilor și instituțiilor accentuează rolul intervențiilor în consolidarea familiilor, pentru a preveni separarea copiilor, pentru a proteja copiii fără îngrijire părintească prin alternative bazate pe familie de înaltă calitate și pentru a fortifica sistemele de protecție și îngrijire a copiilor [27, p.34]. Statele sunt încurajate să redirecționeze resursele către servicii bazate pe familie și comunitate și să găsească soluții pentru a asigura oricărui copil îngrijirea în comunitate, într-un mediu familial [57]. **Politicele de implementare a procesului de dezinstituționalizare întâmpină dificultăți, inclusiv din cauza lipsei comunicării eficiente și a coordonării dintre instituțiile implicate.** Coordonarea eficientă a eforturilor rămâne un factor

crucial în implementarea cu succes a Agendei de asociere UE – MD [25], a reformei în domeniul îngrijirii copilului în timpul procesului de aderare la UE. Procesul de aderare la UE [40] deschide o oportunitate unică de a utiliza surse suplimentare de finanțare și asistență tehnică, pentru a realiza reforme în domeniul îngrijirii copiilor. În acest context, studiul practicilor de comunicare interinstituțională și a mecanismelor utilizate în procesul de înlocuire a îngrijirii instituționale cu un set de servicii alternative, create pentru a răspunde nevoilor copiilor și a asigura respectarea drepturilor acestora, necesită a fi abordate pornind de la spațiul informațional existent, centrând atenția cercetătorilor, instituțiilor publice, private și a altor entități la nivel global asupra acesteia.

Procesul de dezinstituționalizare este unul complex și implică o abordare interdisciplinară și multisectorială [5], dar care, abordat în cheia comunicării interinstituționale, poate dezvolta strategii și practici eficiente. Pentru a lua măsuri în vederea încetării instituționalizării copiilor și a asigurării implementării reformelor, colaborarea și comunicarea continuă dintre grupurile de profesioniști este esențială. Acest proces implică angajamente la toate nivelurile: guvern, ministere, organizații, donatori, ONG-uri și comunități, fapt ce a generat necesitatea identificării unei formule unice, în cadrul căreia să se regăsească toți actorii implicați în realizarea procesului de dezinstituționalizare și care să reflecte mecanismul de bază al modului în care aceștia interacționează. Or, coordonarea intersectorială este importantă pentru a uni toți actorii formali și non-formali – practică ce ajută la asigurarea celor mai bune rezultate pentru copii, prin intermediul unei focalizări comune a priorităților, prin identificarea clară a rolurilor și responsabilităților, împreună cu mecanismele de implementare.

Subiectul abordat este relevant, deoarece pune în evidență importanța creării unui mecanism de comunicare structurat și adaptat pentru a răspunde nevoilor copiilor aflați în situații vulnerabile. Comunicarea formalizată și bine direcționată contribuie la armonizarea eforturilor și la utilizarea optimă a resurselor pentru a răspunde nevoilor fiecărui copil. Tratată ca parte componentă a interacțiunilor interprofesionale, aceasta include nivele, forme, elemente și implică un șir de abilități specifice și competențe comunicaționale, articulate în standarde ocupaționale. Promovarea drepturilor copilului prin intermediul unei comunicări strategice, care reflectă întreg lanțul de subiecți implicați în interacțiuni interinstituționale, poate schimba atitudini și mobiliza comunități în sprijinul dezinstituționalizării și al integrării copiilor în medii familiale. Mai mult, în situații de criză sau de urgență, comunicarea bine coordonată între instituții permite luarea unor decizii rapide și eficiente, facilitând rezolvarea problemelor punctuale. Prin evidențierea variabilelor precum claritatea mesajelor, frecvența, fluxul, transparența și sensibilitatea culturală, pot fi propuse soluții practice pentru îmbunătățirea proceselor de comunicare la nivel de sistem. Astfel, comunicarea nu este doar un instrument, ci un adevărat catalizator al schimbării în implementarea reformelor de dezinstituționalizare, promovând colaborarea între părți, pentru asigurarea unei tranziții eficiente către un sistem modern, orientat spre bunăstarea copilului. Prin valorificarea analizelor existente în domeniul comunicării, a protecției copilului și a practicilor implementate la nivel național și internațional, cea mai adecvată și mai relevantă formulă ce exprimă cu exactitate această activitate este comunicarea interinstituțională.

Mai mult, pentru a aduce contribuții semnificative și a asigura incidența pe termen lung a reformelor și impactul colectiv, este esențial să se asigure ca politicile și planurile de acțiune din cadrul reformei sistemului de îngrijire a copilului să fie integrate corespunzător în documentele strategice, în agendele și politicile organizaționale [46]. Protocoalele naționale și internaționale prevăd cu prioritate protejarea copiilor și adulților vulnerabili, participanți la programele implementate. Instrumentele globale de referință pentru drepturile omului pot articula mesajele de

pledoarie în discursul global al drepturilor omului. Promovarea mesajelor de pledoarie, în bază de politici și reglementări de finanțare, referitoare la dreptul copiilor la o familie contribuie la conștientizarea colectivă a necesității de reformare a sistemului de protecție a copilului și de asigurare a serviciilor de tip familial, bazate pe comunitate, pentru orice copil. Acest deziderat dovedește că el poate fi realizat, doar dacă există claritate cu privire la rolurile și angajamentele instituționale printr-o comunicare cooperantă permanentă dintre entitățile responsabile.

Deși există numeroase organizații care sprijină sistemul de protecție a copilului prin prestarea de servicii, prin consolidarea capacităților profesioniștilor din sistem, prin elaborarea și promovarea politicilor, formând parteneriate cu alte organizații publice sau private, totuși dimensiunea comunicării instituționale și a colaborării rămâne a fi un segment critic, nevalorificat în cheia necesităților și, practic, neexplorat științific.

Gradul de cercetare a problemei. În Republica Moldova, cercetările în domeniul comunicării interinstituționale pe aspectul dezinstituționalizării sunt încă în stadiu incipient. Analiza fundamentală a gradului de investigare a problemei puse în discuție demonstrează că există puține cercetări care reflectă comunicarea interinstituțională în raport cu dezinstituționalizarea. Cele mai importante studii identificate, în mare parte interdisciplinare, cu privire la nocivitatea instituționalizării sunt realizate de grupuri de experți și cercetători din SUA, Marea Britanie, din țările UE și CSI: Van IJzendoorn, Marinus H. [51]; Charles H. Zeanah, Charles A. Nelson, Nathan A. Fox, Anna T. Smyke, Marshall P., Susan W. Parker, Koga S. [58]; V. J. Felitti, Robert F. Anda [59]; Mulheir G. [56], Csáky C. [36], Schoenmaker Ch., Juffer F. [44] etc. Experții Organizației Mondiale a Sănătății și Platformele globale ale cercetătorilor prezintă dovezi despre impactul instituționalizării asupra copiilor la nivel global (The Lancet Psychiatry, Better Care Network, HHC UK, CTWWC etc.). Sunt relevante, în acest sens, studiile realizate de Himmelman A. T. [50], Shumate M. [46] - despre colaborarea și comunicarea interinstituțională; cercetările autorilor Mariëtte M. Van Huijstee, Mara Francken & Pieter Leroy [66], despre parteneriatul interinstituțional și factorii de succes; ale lui Devaney, C., Kealy, K., Canavan, J., McGregor, C. [38], privind barierele și factorii facilitatori ai colaborării interinstituționale în domeniul de protecție a copiilor; ale autorilor ruși, Р. Иванян [65], П. Баутина [66], care au analizat interdependența dintre comunicarea mediatică și asistența socială, rolul mass-mediei în abordarea problemelor sociale. În spațiul românesc identificăm lucrări – fie traduse, fie contribuții ale cercetătorilor din domeniu – tratând comunicarea ca fenomen, relevând paradigme, teorii și modele de analiză. Printre autorii ce se încadrează în această perspectivă pot fi menționați I. Drăgan [9], J. Fiske [11], A. Lesenciuc [14], M. Tomescu [15], M. Pasquier [23], A. Mucchielli [21], S. G. Păun [24], C. Beciu [2], J. Caune [6], L. Thiery [32] etc. Utile pentru realizarea tezei de doctorat, luând în considerare specificul problemei abordate, au fost și cercetările care au analizat competențele de comunicare ale asistenților sociali, cum ar fi cele semnate de Lazăr F., Cristea D [12].

Pentru a asigura cercetării o bază conceptual-teoretică solidă, au fost realizate analize generalizate cu privire la evoluțiile teoriilor și modelelor comunicării, precum și la modalitatea în care este tratată comunicarea din perspectiva proceselor, fiind examinate teoriile comunicării, teoria proceselor în comunicare și a modelelor clasice ale comunicării: Modelul linear al comunicării (Shannon și Weaver, 1949), Modelul Lasswell, Modelul circular al comunicării, Modelul lui Jakobson, care a identificat cele șase funcții ale limbajului, Modelul matematic al comunicării (Claude Shannon), care accentuează aspectele tehnice ale transmiterii mesajelor, inclusiv sursa, transmițătorul, canalul, receptorul și zgomotul. Dintre multiplele studii asupra

comunicării s-a acordat atenție, în special, modelelor care oferă o abordare specifică cadrului problematic expus cercetării, cum ar fi: analizele lui Erving Goffman [28], care oferă o înțelegere a dinamicii interpersonale din cadrul instituțiilor; contribuțiile lui James G. March [54], care clarifică impactul pe care îl au procesele decizionale asupra comunicării și performanței organizaționale; analizele lui Michel Foucault [10], ce examinează modul în care puterea și controlul sunt exercitate prin intermediul discursului instituțional; cercetările semnate de Anne Gregory [41], ce subliniază rolul strategic al comunicării în managementul reputației; studiile realizate de Cynthia Stohl [47] despre impactul comunicării instituționale asupra culturii, strategiei și performanței organizației. Totodată, au fost studiate: teoriile parteneriatelor; teoria structural-funcțională (E. Durkheim, T.Parsons, R.Merton), a cărei relevanță constă în explicitarea modului în care instituțiile funcționează și interacționează; teoria complexă a sistemelor sociale [31] (Niklas Luhmann); teoria domeniului (Emery și Trist, 1965), care susține dinamica constantă a domeniului de activitate a instituțiilor, datorită problemelor comune cu care se confruntă organizațiile, ce se dezvoltă prin intermediul unui proces de înțelegere comună a unui domeniu specific. Cercetările axate pe teoria învățării și inovării sugerează că instituțiile formează alianțe și relații interinstituționale, pentru a valorifica oportunitățile de dezvoltare și inovare, facilitând eficiența utilizării și a Transferului de Cunoștințe (TK) în abordarea metodică. Suplimentar, a fost necesar a completa conținutul cu referință la cercetări care au ca obiect problematica dezinstituționalizării și respectării drepturilor copiilor. Din această categorie de cercetări s-a optat pentru: teoriile și concepțiile privind securitatea psihologică și a atașamentului, care se atribuie autorilor K.Horney, K. M. Ainsworth, J. Bowlby, M. Main, A. Maslow; teoria rolurilor sociale valorizante (W. Wolfensberger), care constituie aspectul teoretico-științific în fundamentarea conceptului de dizabilitate [4, p. 130].

Astfel, s-a constatat că orice comunicare între instituțiile publice și cele private reprezintă un proces complex, având drept scop facilitarea implementării politicilor și luarea deciziilor publice în beneficiul interesului societal. Este nișa care oferă un spațiu deschis pentru a realiza cercetarea comunicării interinstituționale și a provocărilor de infrastructură, ce facilitează sau limitează colaborarea intersectorială, axată pe politicile actuale și pe prevederile normative ale mecanismelor intersectoriale în domeniul protecției drepturilor copilului.

Abordarea multidisciplinară asigură interconectarea conceptelor, teoriilor, modelelor din domenii care se pliază pe tema abordată și pot contribui substanțial la îmbogățirea reciprocă a domeniilor științifice. În Republica Moldova, C. Marin [17] cu titlu de pionierat a explorat specificul comunicării instituționale, a argumentat caracterul ei funcțional; V. Moraru [19] a reiterat rolul comunicării și al mass-mediei în democratizarea societății; G. Stepanov a examinat influența mass-mediei asupra societății și procesului educațional, precum și rolul învățământului instituționalizat în transmiterea și consolidarea valorilor sociale [20]. L. Malcoci a cercetat îngemănarea domeniului mass-mediei și al opiniei publice [16], evidențiind rolul comunicării în lucrul cu persoanele cu dizabilități. A. Dolghii a adus în atenția cititorului perspectiva istorică [8] a instituțiilor rezidențiale; M. Bulgaru, N. Sali, T. Gribincea [3], M. Dilion au abordat abordează problematica comunicării profesionale, a asistenților sociali la nivel de grup și de comunitate și metodologia asistenței sociale [4].

Din această trecere în revistă devine evidentă abordarea secvențială a problemei, în timp ce evoluția fenomenului indică necesitatea unor studii ce se concentrează pe aspecte legate de comunicarea în cadrul instituțiilor publice, inclusiv, cu accent pe modul în care comunicarea interinstituțională poate contribui la îmbunătățirea serviciilor publice. Astfel, există necesitatea

stringentă de a fi acordată o importanță mai mare comunicării interinstituționale, mai ales în contextul globalizării și al necesității de a se îmbunătăți relațiile dintre instituții având culturi organizaționale diferite.

Remarcăm existența unor studii – atât în Occident, CSI, cât și în mediul științific autohton care abordează separat efectele instituționalizării asupra copiilor, fenomenul instituționalizării fiind cercetat din diverse perspective, printr-o serie de analize, studii și rapoarte. Totodată, trebuie să remarcăm că anumite aspecte ale comunicării și colaborării dintre actorii și instituțiile centrate pe protecția copilului au fost reflectate în diverse cercetări, însă constatăm că studiile realizate au tratat doar tangențial problemele comunicării pe domeniul de dezinstituționalizare, prin analize realizate în baza datelor și rapoartelor emise de autoritățile publice, de reprezentanții societății civile. Spre deosebire de alte cercetări, în prezenta teză de doctorat se pune în circuitului științific național și mediul profesional, conceptul de *comunicare interinstituțională*, care este analizat și validat prin evaluarea problemelor de comunicare în baza opiniilor informatorilor-cheie, ale experților-practicieni cu experiență în domeniul dezinstituționalizării și ale publicului-țintă care comunică cu instituțiile, contribuind la identificarea barierelor, la elaborarea recomandărilor practice cu privire la îmbunătățirea dialogului întru eficientizarea procesului de dezinstituționalizare, încât să asigure ca fiecare copil să crească într-un mediu sigur și protector, în care îi sunt asigurate drepturile.

Problema științifică importantă soluționată prin această cercetare constă în clarificarea statutului epistemic al comunicării interinstituționale, argumentată prin intermediul relevanței aplicative în procesul de dezinstituționalizare și protecție a drepturilor copilului, comportând realizarea delimitării conceptuale și stabilirea particularităților funcționale, caracteristicilor, principiilor și modalităților de eficientizare al comunicării interinstituționale, pentru a asigura consecvența acțiunilor și a contribui la realizarea dezinstituționalizării.

Rezultatele obținute au avut un aport semnificativ în consolidarea unei perspective complexe și sistemice asupra comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare, în fundamentarea teoretico-praxiologică a acesteia, relevând evoluția reformelor de dezinstituționalizare la nivel național, internațional, modalitățile de comunicare interinstituțională, barierele, factorii facilitatori și mecanismele care pot asigura progresul, evidențiind beneficiile parteneriatelor dintre entitățile publice și private.

Scopul cercetării constă în analiza sistemică a comunicării interinstituționale în calitate de instrument/mecanism eficient de protecție a copilului în procesul de dezinstituționalizare.

Realizarea scopului se materializează prin punerea în valoare a celor mai bune practici de comunicare interinstituțională, în contextul în care se analizează factorii ce determină particularitățile comunicării în cadrul instituțiilor centrate pe protecția drepturilor copilului și se relevă importanța competențelor de colaborare și comunicare dintre instituții, dintre resursele umane ale instituțiilor centrate pe protecția copilului în procesul de dezinstituționalizare.

Obiectivele tezei, care au contribuit la realizarea scopului propus, vizează:

- Stabilirea reperelor conceptuale ale comunicării interinstituționale prin analiza literaturii de specialitate și a practicilor existente la nivel național și internațional cu privire la comunicare, dezinstituționalizare și drepturile copilului;
- Clarificarea statutului epistemic al comunicării interinstituționale prin evaluarea cadrului analitic și a celui pragmatic conex domeniului;

- Definirea rolului comunicării interinstituționale în contextul realizării interacțiunilor dintre diverse entități având competențe în domeniul drepturilor copilului;
- Identificarea particularităților, caracteristicilor și obstacolelor comunicării interinstituționale;
- Aprecierea evoluției comunicării interinstituționale în contextul reformelor în domeniul dezinstituționalizării și al protecției copilului;
- Argumentarea caracterului formal și a dimensiunii protectoare a comunicării interinstituționale în cadrul dezinstituționalizării ca mecanism eficient de protecție a drepturilor copilului;

Obiectivele formulate urmăresc să consolideze cercetarea în cheia utilității teoretice și aplicative, să demonstreze caracterul complex, multiaspectual al problemei științifice cercetate.

Clarificarea scopului și a obiectivelor tezei, care indică fundamentul conceptual-analitic al cercetării și relevă delimitarea dintre subiectul și obiectul de cercetare, permite lansarea și acceptarea în circuit a conceptului de *comunicare interinstituțională* aplicate respectării drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare și oferă cunoștințe cu privire la aspectele-cheie ale factorilor facilitatori ai promovării drepturilor copilului, prezente în comunicarea dintre instituțiile sociale în procesul de dezinstituționalizare.

Obiectul de cercetare în prezentul studiu îl constituie comunicarea interinstituțională, axată pe respectarea drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare. **Subiectul cercetării** constă în cunoașterea aspectelor-cheie/a factorilor facilitatori ai promovării drepturilor copilului, prezente în comunicarea dintre instituțiile sociale în procesul de dezinstituționalizare.

Ipoteza generală a cercetării. Sub influența abordărilor mecanismelor internaționale, a documentelor de politici, procesul de dezinstituționalizare a contribuit într-o anumită măsură la respectarea drepturilor copilului, dar lipsa unei aplicări detaliate și comprehensive a acestor drepturi a generat deficiențe semnificative în comunicarea interinstituțională, afectând, astfel, eficiența implementării procesului de dezinstituționalizare.

Ipoteze specifice:

- Disfuncționalitatea comunicării dintre instituțiile implicate în procesul de dezinstituționalizare contribuie la întârzieri și ineficiențe în implementarea măsurilor necesare pentru dezinstituționalizarea copiilor în medii familiale adecvate cu impact asupra drepturilor copiilor.
- Fluxul de informații între instituțiile implicate în dezinstituționalizare este inconsistent și fragmentat, afectând negativ eficiența procesului și protecția drepturilor copilului.
- Instituțiile implicate în dezinstituționalizare nu dețin un pachet standardizat de acte conform liniilor directoare internaționale, ceea ce afectează aplicarea detaliată și comprehensivă a drepturilor copilului.
- Diferențele de interpretare și înțelegere a procesului de dezinstituționalizare conduc la deficiențe și disfuncționalități în implementarea acestui proces, dar ele pot fi depășite prin formalizarea și adoptarea principiilor comunicării interinstituționale.
- Instituțiile implicate în dezinstituționalizare au dezvoltat treptat documente și practici, pentru a asigura respectarea drepturilor copilului, care necesită a fi puse în aplicare prin valorificarea la scară extinsă a comunicării interinstituționale.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În vederea realizării cercetărilor cu privire la comunicarea interinstituțională, a fost necesară aplicarea unei metodologii diversificate, care să ofere o eficiență maximă realizării scopului formulat. Arsenalul metodologic a inclus atât metode general-științifice, cât și metode particulare unor domenii științifice, care s-au completat reciproc și au acordat relevanță și consecvență logică

cercetării realizate. S-a recurs, în special, la utilizarea următoarelor metode: *metoda analizei*, care a fost aplicată pentru a trasa linia de conexiune și a formula generalizări în temeiul consultării cercetărilor științifice în domeniul comunicării, asistenței sociale și drepturilor copilului; *metoda istorică*, grație căreia, prin suprapunerea etapelor parcurse și a problemelor identificate, a modului în care au fost depășite, s-a reușit a genera ipoteze și platforme de analiză cu privire la modul în care se justifică și se particularizează comunicarea interinstituțională; *metoda interpretării*, prin care s-a realizat joncțiunea dintre practica de dezinstituționalizare, cadrul normativ adecvat și modalitatea de realizare a comunicării interinstituționale și a principiilor acesteia; *metoda comparativă*, care a fost definitorie în a accentua și a sistematiza ideile cu privire la comunicarea interinstituțională prin diferențierea de alte forme de comunicare; *metoda sistemic-structurală*, necesară pentru a consolida într-o perspectivă unică diferențele disciplinare de abordare și de consolidare a apartenenței cercetării domeniului comunicării și relațiilor publice. Nu mai puțin semnificative pentru rezultatul final obținut în cadrul acestei cercetări sunt metodele sociologice calitative și cantitative, care au oferit posibilitatea de a avea acces la datele primare. Au fost realizate în acest scop 3 studii sociologice: 1) Studiul calitativ „Evaluarea comunicării dintre instituții în cadrul procesului de dezinstituționalizare”, pe un eșantion de 16 experți care au participat în implementarea programelor de dezinstituționalizare în perioada 2007 – 2024; 2) Studiul calitativ pe un eșantion de 5 reprezentanți/lideri ai instituțiilor publice și private care au participat în implementarea programelor de dezinstituționalizare; 3) Sondajul de opinie „Percepțiile părinților/îngrijitorilor cu privire la comunicare în contextul respectării drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare” pe un eșantion de 131 părinți/îngrijitori.

Astfel, metodologia de cercetare în domeniul comunicării interinstituționale axate pe respectarea drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare s-a bazat pe metodele științifice relevante perspectivei de studiere a fenomenului în cauză. Acestea pot fi împărțite în două categorii de metode, ce reflectă diferite abordări metodologice în cercetarea comunicării interinstituționale, concentrându-se pe procesele cognitive umane, implicate în comunicare (dimensiunea gnoseologică) și pe existența obiectivă a fenomenelor comunicative în natură (dimensiunea ontologică).

Noutatea și originalitatea lucrării este determinată de faptul că cercetarea reprezintă un studiu inovativ, complex, interdisciplinar și multidimensional al comunicării interinstituționale, care se plasează în contextul unui cadru procedural ce reglementează procesul de dezinstituționalizare și indică mecanisme eficiente de asigurare a protecției drepturilor copilului. Noutatea științifică a cercetării mai este condiționată de faptul că: 1) se definește statutul epistemic al comunicării interinstituționale, indicându-se caracteristicile și particularitățile acesteia; 2) se dezvoltă și se argumentează calitatea de instrument/mecanism esențial al eficientizării maxime a procesului de dezinstituționalizare și de protecție a copiilor. Studiul oferă o perspectivă constructivă asupra rolului cooperării între instituții, relevând modul în care colaborarea și comunicarea între instituții poate fi un instrument extrem de util în realizarea activităților asumate în vederea punerii în aplicare a mecanismului de dezinstituționalizare și de asigurare a drepturilor copiilor care sunt vizați. Totodată, lucrarea pune în lumină soluțiile necesare pentru a accelera tranziția copiilor din îngrijirea instituțională către un mediu familial, reflectând o abordare sistemică și inovatoare a procesului în sine, prin oferirea unor instrumente suplimentare ale comunicării interinstituționale formalizate.

Importanța teoretică a lucrării constă în fundamentarea științifică a conținutului comunicării interinstituționale, în evidențierea modului în care prin dezvoltarea cercetărilor și

implementarea acestora în practică se vor realiza progrese importante în domenii precum cele care sunt vizate de problema științifică a prezentei teze de doctorat. Prin intermediul cercetărilor realizate, se oferă posibilitatea evaluării obiective a eficienței cadrului normativ și a instituțiilor angajate și responsabile de asigurarea drepturilor copilului în dezinstituționalizare.

De remarcat este și faptul că, în spațiul științific al Republicii Moldova, per ansamblu, studii complexe și profunde pe dimensiunea cercetării în cauză sunt insuficiente ori chiar lipsă, iar pe dimensiunea comunicării și relațiilor publice conectate la drepturile copilului și la dezinstituționalizare – și mai puține. Există unele abordări tangențiale în tratarea problemei științifice a tezei de doctorat, dar se impune cu necesitate cercetarea sistemică și multiaspectuală, care ar suplini golurile existente.

În contextul obiectivelor de politici naționale și al angajamentelor internaționale asumate, cercetarea în cauză oferă un fundament solid în vederea construirii unei comunicări interinstituționale cu o bază juridică eficientă pentru organizațiile implicate în procedura de dezinstituționalizare a copilului și de respectare a drepturilor acestuia.

Argumentele invocate evidențiază importanța cercetării comunicării interinstituționale, a studierii experiențelor de consolidare a strategiilor de comunicare interinstituțională, orientate spre creșterea eficienței resurselor, în vederea îmbunătățirii îngrijirii copiilor și a protecției acestora în Republica Moldova.

Sporirea eficienței comunicării interinstituționale și implementarea mecanismelor de dezinstituționalizare vor fi capabile să soluționeze o bună parte dintre problemele existente la moment. Astfel, studierea inter- și transdisciplinară a problemei și elaborarea unui cadru eficient de comunicare dintre actorii relevanți ar trebui să determine creșterea eficienței activității, oferind prioritate dreptului copilului. De aceea, cercetarea comunicării interinstituționale este un element de noutate în arealul științific național, datorită faptului că aceasta oferă pârgii suplimentare și utile, specifice domeniului comunicării, atenționând cu privire la asistența copiilor aflați în situații de risc și contribuind la luarea deciziilor în interesul superior al copilului.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că aceasta se prezintă ca un studiu complex, multidimensional asupra comunicării interinstituționale, axat, în special, pe procedura de dezinstituționalizare și pe respectarea drepturilor copilului, în scopul identificării celor mai eficiente formule de realizare a acesteia (a comunicării interinstituționale), pentru a fi implementate în spațiul Republicii Moldova. Rezultatele cercetării pot fi un suport solid pentru creșterea competențelor profesionale ale funcționarilor publici, precum și pot deveni parte componentă a programelor de formare continuă ori a programelor de master în cadrul unor domenii de specializare, precum: Comunicare; Relații publice; Jurnalism social; Asistență socială, Sociologie; Administrare Publică etc.

Cercetarea contribuie în mod esențial la completarea documentelor de politici publice relevante structurilor protecției copilului, dar și domeniilor conexe protecției copilului, oferind un cadru complementar politicilor publice existente. Din punct de vedere practic, în lucrare sunt formulate recomandări pentru elaborarea unor strategii de comunicare interinstituțională și definirea unor protocoale de comunicare dintre entitățile responsabile de domeniul protecției copilului, orientate spre consolidarea relațiilor dintre instituții și creșterea eficienței comunicării interinstituționale a instituțiilor angajate, în continuare, în acest proces.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale *Științe Sociale* din cadrul USM. Rezultatele intermediare, constatările, ipotezele, împreună cu concluziile și recomandările formulate, au fost valorificate și aprobate în cadrul

grupurilor de lucru constituite de către ministerele de resort ((Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Cercetării) și în cadrul inițiativelor de politici publice în domeniul social, în orientările strategice actuale pentru dezinstituționalizarea copiilor din sistemul rezidențial, în procesul de elaborare a Planului Operațional Național pentru dezinstituționalizarea copiilor și reorganizarea/lichidarea instituțiilor rezidențiale pentru copii din Republica Moldova 2024-2026, au constituit un fundament pentru realizarea studiilor în domeniul serviciilor sociale, au fost valorificate în cadrul procedurilor de evaluare a serviciilor sociale, în elaborarea conținuturilor de formare și în cadrul instruirilor specialiștilor din sistemul de protecție a copilului, ale echipelor multidisciplinare de evaluare a copiilor din instituțiile rezidențiale din țară.

Rezultatele cercetărilor se regăsesc în lucrările științifice publicate și au constituit subiecte pentru comunicări și rapoarte la conferințe științifice naționale și internaționale, desfășurate în Republica Moldova, SUA, Bulgaria, Germania, Belgia.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza de doctorat a fost structurată în trei capitole, care au urmat o progresie tematică logică, fiind axate pe elucidarea conceptului de comunicare interinstituțională, dezvoltat și argumentat în contextul dezinstituționalizării și al modului în care aceasta poate asigura drepturile copilului. Cele trei capitole ale lucrării sunt precedate de o *Introducere* și urmate de *Concluzii generale și recomandări*, *Bibliografie* și *Anexe*.

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei studiate, sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, ipotezele cercetării, noutatea științifică a rezultatelor obținute și problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei.

Capitolul 1, Repere teoretico-metodologice în definirea statutului științific al comunicării interinstituționale, este dedicat analizei evolutive a cercetărilor realizate la tema tezei de doctorat, clarificându-se situația existentă în domeniu, aprecierea convergentă a diversității aspectelor conexe cercetării, a determinării cadrului problematic și a albiei de dezvoltare a aspectelor nefundamentate științific la moment, precum și conceptualizarea comunicării interinstituționale plasate în procesul de dezinstituționalizare.

În primul subcapitol – *Delimitări teoretico-explicative în cercetarea comunicării interinstituționale* – este realizată o analiză amplă, din diverse perspective, a studiilor de specialitate cu privire la comunicare, comunicarea instituțională, comunicarea interinstituțională, sunt elucidate evoluțiile în cercetările realizate, dimensiunile, perspectivele și modelele de abordare a comunicării, elementele esențiale ale procesului de comunicare. Toate cercetările operate în cadrul acestui subcapitol consolidează fundamentul științific al conceptualizării comunicării interinstituționale și reperele delimitării dintre aceasta și comunicarea instituțională, cu accent pe specificul procesului de comunicare și pe modalitatea în care contribuie la structurarea și menținerea funcționalității sistemelor. În cheia disciplinarității, comunicarea, tratată prin prisma instrumentelor metodologice și a specificului obiectului de studiu, se arată ca o prezență indispensabilă și utilă soluționării unor probleme specifice, reprezentând o „arie de studii interdisciplinare” [11], este un proces esențial speciei umane, omniprezent în orice activitate, constând în transmiterea de informații, idei, opinii sau păreri între indivizi sau grupuri, determinând modul de activitate al acestora. Din această generalizare evidențiem perspectiva funcțională a comunicării în interacțiunile dintre persoane și instituții, în contextul procesului de dezinstituționalizare și a relevanței modului în care aceasta este realizată, pentru a contribui la soluționarea în termeni proximi a unor probleme cu care se confruntă în societate, dar și pentru formalizarea din punct de vedere strategic a utilității instrumentelor diversificate, oferite de comunicare. În același timp, se consideră relevantă analiza sistemic-structurală a comunicării, dat fiind faptul că finalitatea angajamentului instituțional și eficiența actului comunicațional este, în mare măsură, dependentă de gradul de implicare a fiecărui actor la fiecare etapă de comunicare. În opinia noastră, elementele comunicării determină dinamica și traiectoriile mesajelor în cadrul interacțiunilor și generează efectul de impact final. Astfel, comunicarea este un proces continuu, ireversibil, care se desfășoară la nivel informațional și relațional, influențat de factori culturali, economici, comportamentali și etici, necesitând înțelegere, adaptare și gestionare adecvată pentru a asigura eficacitatea și succesul. Perspectiva sistemic-structurală asupra comunicării scoate în evidență încadrarea elementelor structurale prin raportare la interacțiuni (relații) și denotă diferențe care specifică evoluțiile în cercetările realizate, cum ar fi cele ce se identifică în reprezentările teoretice asupra comunicării „Orice act de comunicare se încadrează într-o structură specifică

fiecărui tip de relație: emițător – mesaj – receptor – feedback” [33], totodată: referentul, canalul și codul. În subcapitolul al doilea – *Gradul de abordare a comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare și respectare a drepturilor copilului în literatura științifică* – este prezentat designul cercetărilor existente și modalitatea în care acestea au avansat și sunt utile pentru soluționarea problemei științifice a tezei de doctorat. Astfel, sunt analizate cercetările realizate de autori din SUA, Marea Britanie, din state ale UE, din Europa de Est, Africa de Sud, de Est, din Asia de Sud, Rusia și Republica Moldova referitoare la impactul instituționalizării asupra dezvoltării copiilor și la dovezile care să explice politicile axate pe necesitatea de dezinstituționalizare și de respectare a drepturilor copiilor, studii ce reflectă aspecte privind comunicarea interinstituțională în procesul de dezinstituționalizare și respectarea drepturilor copiilor din perspectiva interdisciplinară, cercetări axate pe teoria schimbării în procesul de comunicare interinstituțională în domeniul protecției drepturilor copilului, pe particularitățile parteneriatului interinstituțional și ale factoriilor de succes. Spațiul științific permite valorificarea mai multor perspective de abordare a comunicării, care analizează relația extrem de complexă dintre cultură și comunicare [6] și dezvoltă un compartiment cu privire la diversele forme de utilizare instrumentală a culturii și comunicării, susținând că, de fapt, cultura și comunicarea pot fi folosite ca modalități de gestiune a instituțiilor, de creștere a randamentului acestora, de ameliorare a climatului profesional. J. Caune, pornind de la teoria funcțională a lui Malinowski, indică trăsăturile instituției, menționând că aceasta este „un sistem de valori în numele căruia oamenii se organizează (statute); un ansamblu de indivizi organizați după anumite criterii (personal); deprinderi tehnice și obișnuințe (norme); instrumente și tehnici necesare (mijloace); activități (realitatea organizațională); funcții (rezultatul real al activităților organizate)” [6]. Totodată, se atenționează asupra a două probleme pe care conceptul instituției le ridică: 1) instituția poate fi cunoscută doar pornind de la formele sale specifice de organizare, prin care răspunde anumitor nevoi ale societății; 2) conceptul de instituție este unul rigid și se aplică doar unor activități recunoscute, legitimate social și relativ transparente, deci în formula în care se acordă aceeași importanță valorilor formale (legislație, regulamente interne și proceduri, texte, precepte), dar și comportamentului efectiv. Instituțiile și comunicarea interinstituțională se integrează în contextul social, „iar funcțiile pe care le realizează se integrează în cultura globală” [6]. În consecință, interesul științific cu privire la instituție rezidă în faptul că, pe lângă particularitățile sale interne (statute, indivizi, norme, mijloace, activități și funcții), acestea sunt parte a unui mecanism mult mai complex al contextului social în care funcționează, iar modul în care se articulează relațiile dintre instituții într-o societate și modul în care acestea interacționează se încadrează în arealul comunicării interinstituționale [34]. De aceea, analiza s-a realizat pornind de la relația dintre cultură și comunicare, având în vedere particularitățile istorice și modul în care diverse instituții au interacționat și funcționat prin activități și comportamente concrete în raport cu probleme specifice, cum este cazul dezinstituționalizării copiilor.

Comunicarea instituțională a suscitat interesul mai multor cercetători, care și-au adus contribuția la înțelegerea acesteia. Printre cei mai frecvent citați sunt: Harold Lasswell, Claude Shannon [45], Roman Jakobson [67], Erving Goffman [28], James G. March [54], Michel Foucault [10], Anne Gregory [41] și Cynthia Stohl [47]. Fiecare perspectivă prezentată de către autorii nominalizați oferă o viziune unică asupra modului în care instituțiile comunică, precum și asupra funcțiilor acestui tip de comunicare [21]. Respectiv, Erving Goffman [28] a studiat modul în care interacțiunile sociale sunt influențate de poziția și rolurile indivizilor în organizație; James G. March [54] a relatat despre dinamica deciziilor și procesele interne ale organizațiilor; Michel

Foucault [10] a analizat modul în care puterea și controlul sunt exercitate prin intermediul discursului instituțional, construind și menținând ierarhii sociale și percepții despre „normalitate” și „devianță”, a descris mecanismele sociale de instituționalizare a grupurilor marginalizate; Anne Gregory a cercetat modul în care reputația organizațiilor este construită și întreținută prin intermediul comunicării instituționale [41]; Cynthia Stohl a studiat modul în care comunicarea instituțională afectează cultura [47], strategia și performanța organizației [46]. Astfel, elementul comun care se identifică în delimitările conceptuale respective este cel care indică asupra faptului concentrării comunicării instituționale pe identitatea, cultura și imaginea unei instituții, promovând discursul autocentrat și contribuind la construirea unei imagini valorizante [24]. Profesorul C. Marin abordează comunicarea ca proces informațional de conexiune interactivă, de natură relațională, evidențiind că cea dezvoltată de o întreprindere e calificată a fi instituțională și se referă la diferite dimensiuni ale *comunicării instituționale* (Guidotti, Rolando, Sfetzi, Abad), relevante domeniului cercetat. Se menționează că, în opinia cercetătorului italian Enrico Guidotti, comunicarea instituțională reprezintă „totalitatea inițiativelor de comunicare pe care întreprinderea le pune în acțiune pentru dezvoltarea în fața publicului [18](...), cu scopul de a influența atitudinea publicului și a obține consens”, perspectivă în care vedem că, de fapt, comunicarea instituțională este tratată în tiparele artei de a influența, așa cum prezintă și Alex Muchielli, continuatorul operei Școlii de la Palo Alto [21], ea fiind centrată pe rezultatul final, opinie care, într-o anumită manieră, se apropie de ceea ce se identifică în lucrarea *Arta de a influența* [21]. Pentru Stefano Rolando, „o comunicare instituțională este o activitate desfășurată organic, profesional și permanent, care programează și realizează servicii de informare ce evidențiază valoarea socială a întreprinderii”, opinie care se apropie de contextul actual al perspectivelor de transparentizare a procesului decizional [17] și al activității instituțiilor și autorităților publice, cu accent pe profesionalizarea actului de comunicare și de conectare a autorităților cu cetățenii săi. Lucien Sfez [26] tratează comunicarea instituțională ca pe o parte integrantă a oricărei instituții, care prezintă „legitimitatea, principiile, personalitatea, proiectele, opțiunile, obiectivele, faptele, performanțele lor” [18], ceea ce, în opinia noastră, plasează în atenție caracterul strategic al comunicării eficiente și al beneficiilor pe care le va aduce, contribuind la consolidarea culturii organizaționale și generând un mai mare angajament și apartenență instituțională. Prezintă comunicarea instituțională din perspectiva identității și culturii întreprinderii, C. Marin, în lucrarea sa, pledează pentru „construirea imaginii valorizante a firmei” [17], și în acest caz, ca și în cel precedent, accentul fiind pus pe valori și principii împărtășite și promovate, care nu ar trebui să fie unele doar declarative, ci și repere fundamentale în cadrul comunicării instituționale. Din această perspectivă, C. Beciu [2] menționează că abordarea integrată a comunicării „ia în considerare atât aspectul instrumental ... , cât și cel instituțional” (resurse, tehnologii, coduri de etică, reglementări etc.). Împărtășind perspectiva abordării comunicării prin formule integrate și ținând cont de valoarea în sine a comunicării, această perspectivă se va dezvolta și accentua în două moduri: referindu-se la dubla integrare a comunicării: a) în procesul de dezinstituționalizare și în asigurarea drepturilor copilului; b) se va sublinia relevanța în sine a comunicării interinstituționale, percepută ca instrument al eficienței și al răspunsului la necesități. De asemenea, luând în considerare analizele privind constrângerile din diverse forme de comunicare politică, în special comunicarea guvernamentală, acestea s-au extins și către arealul comunicării interinstituționale.

Sursele științifice consultate identifică doi termeni – cel de *comunicare interinstituțională* și de *comunicare interorganizațională* – care au, în linii mari, aceeași semnificație, în condițiile în care se referă la două entități ce interacționează în virtutea sarcinilor asumate. În opinia noastră,

diferența de terminologie este generată de entitățile care sunt vizate și de modalitatea în care este formalizat din punct de vedere normativ statutul legal al acestora și modul în care este realizată comunicarea. Spre exemplu, dacă ne referim la organizații ale societății civile și la platforma de interacțiune profesională dintre acestea, atunci este justificată utilizarea termenului *comunicare interorganizațională*. Spre deosebire de această situație, în condițiile în care ne referim la actori guvernamentali, autorități publice care au un statut legal, prevăzut de legislația națională ori internațională, care interacționează și decid cu privire la probleme, înaintează soluții, elaborează politici etc., ce se referă la domeniul de competență al acestora, atunci se justifică și ce impune utilizarea formulei *comunicare interinstituțională* și susținem că aceasta este formula corectă și necesară. În viziunea noastră, *comunicarea instituțională* este un domeniu complex al cercetării, care se concentrează pe analiza modului în care diverse instituții – organizații, instituții de învățământ, instituții media, autorități guvernamentale etc. – comunică cu publicul. Este conectată de mediul extern, definită a fi „extra organizațională, prin care instituția publică urmărește să-și îmbunătățească imaginea, să creeze în jurul ei un climat de încredere și simpatie din partea membrilor societății” [24]. În contextul național, se identifică autori care dezvoltă comunicarea instituțională prin prisma unor practici specifice domeniilor de activitate profesională, cum ar fi lucrări ce se referă la mediere și negociere ori la comunicarea profesională, tratată în mod separat din punct de vedere al posibilității creșterii eficienței acesteia [7]. *Comunicarea interinstituțională*, spre deosebire de cea instituțională, se extinde și acoperă studiul unei varietăți de entități și instituții vizate, incluzând alianțe, colaborări, rețele, parteneriate și afaceri comune și implicând un schimb constant de mesaje (în condiții de competențe compatibile) ori periodic (la necesitate), și creează interacțiuni între instituții și părți interesate. Cercetarea comunicării interinstituționale conduce spre autori care vin din domeniul sociologiei, psihologiei, antropologiei, economiei, științelor comunicării, științelor politice etc. Potrivit grupului de cercetători, condus de Michelle Shumate [46] (cercetător american, specializat în domeniul comunicării organizaționale și interorganizaționale), *comunicarea interorganizațională* (sau, în termenii tezei de doctorat, *interinstituțională*) este un termen general, care se referă la comunicarea dintre organizații și reprezintă structurile, formele și procesele create prin schimbul de mesaje și co-crearea de sens între organizații și părțile interesate ale acestora. Cercetătorii americani dezvoltă și extind arealul cercetărilor, evidențiind perspectivele studiului comunicării interinstituționale asupra structurilor, formelor, proceselor și interacțiunilor, precum și asupra schimbului de mesaje atât între reprezentanții instituțiilor, cât și între agenți și sisteme informaționale, între organizații și părțile interesate ale acestora. Mai mult, cercetarea comunicării interinstituționale impune examinarea procesului în care are loc apariția câmpurilor semantice comune, generate de aceasta, nu numai datorită interacțiunilor dintre reprezentanții instituțiilor ori ai organizațiilor, ci și între instituții și publicul instituțiilor (cetățeni) și al organizațiilor (beneficiari), generând relevanța și utilitatea permanenței unor platforme interinstituționale. În cele din urmă, comunicarea interinstituțională vizează nu doar liderii și angajații instituțiilor, ci și o serie de părți interesate, sau persoane care sunt dependente, implicate și/sau afectate de activitatea acestora fie direct, fie indirect, opinie pe care o susținem în totalitate [46]. Luând în calcul toate aceste aspecte, vom accentua că, de fapt, caracterul complex al comunicării interinstituționale joacă un rol important în procesul de echilibrare a soluționării problemelor, de răspuns la necesitățile persoanelor și de creștere a calității actului decizional, datorită caracterului interoperabil al proceselor, al transferului de informații și al schimbului de perspective dintre diferite instituții și actori sociali, dar pornind de la realități din propria instituție și din mediul social în care funcționează aceasta. În literatura de specialitate există

autori, dar și unele studii empirice, care abordează direct aspectele ce țin de *comunicarea interinstituțională în procesul de dezinstituționalizare* și de respectarea drepturilor copiilor din perspectiva interdisciplinară. Literatura științifică include diverse studii care stabilesc consecințele negative ale instituționalizării copiilor, necesitatea accelerării *dezinstituționalizării* și a respectării drepturilor copiilor. Cercetările respective, în mare parte interdisciplinare și holistice, depășesc unele arii naționale, fiind realizate de cercetători și practicieni din SUA, Marea Britanie, UE, Europa de Est, Asia, Africa și Republica Moldova, analizează impactul instituționalizării asupra dezvoltării copilului și fundamentează politicile de dezinstituționalizare, punând accent pe respectarea drepturilor copilului, comunicarea și parteneriatul interinstituțional, precum și pe teoria schimbării și factorii de succes în protecția copilului. Perspectiva integrată a procedurilor și serviciilor prin crearea conexiunilor intersectoriale, pentru a sprijini un copil sau un adult ce se confruntă cu o experiență adversă și a diminua efectele pe termen lung, se impun a fi cercetate în cheia comunicării interinstituționale, care, în contextul datelor prezentate în urma realizării studiilor, poate oferi soluții necesare și impulsiona mecanisme eficiente de intervenție. În subcapitolul al treilea – *Clarificări ale arealului științifico-metodologic al cercetării* – este prezentat, într-o formulă generalizată, modul în care a fost fundamentată metodologia aplicată în realizarea cercetării. De asemenea, s-a considerat necesară evaluarea altor metodologii utilizate de cercetătorii din Uniunea Europeană, CSI și Republica Moldova, pentru o mai mare claritate cu privire la opțiunile existente și o argumentare a instrumentelor metodologice implementate. Anume datorită analizei metodologiilor aplicate, a fost elaborată metodologia de cercetare a comunicării interinstituționale, prin luarea în calcul a aspectelor multidimensionale ale acesteia în contextul dezinstituționalizării și asigurării drepturilor copilului. Astfel, în acest subcapitol, sunt prezentate axele metodologice și modalitatea în care au fost îmbinate metodele științifice generale și particulare, în scopul identificării și clarificării conceptuale a comunicării interinstituționale, precum și în scopul determinării problemelor de comunicare interinstituțională, ținându-se cont de caracterul interdisciplinar al cercetării: comunicare interinstituțională, proces de dezinstituționalizare, drepturi ale copilului și elemente-cheie ale comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare. În subcapitolul al patrulea – *Axe teoretico-empirice ale analizei comunicării interinstituționale bazate pe drepturile copilului în procesul de dezinstituționalizare* – se examinează cadrul normativ național și internațional referitor la protecția copilului, cât și politicile naționale, evidențiindu-se mecanismele de comunicare și de colaborare interinstituțională. De asemenea, se efectuează o analiză a datelor statistice prin utilizarea unei metodologii mixte, combinându-se abordări cantitative și calitative, pentru o fundamentare complexă a procesului de comunicare. Procesul de dezinstituționalizare este analizat ca un proces dinamic al vieții sociale, în cadrul căruia politicile în domeniul protecției copilului s-au perfecționat continuu, iar comunicarea interinstituțională axată pe drepturile copilului s-a manifestat ca instrument esențial și de principiu în practica națională și cea internațională. Prin urmare, cercetarea comunicării interinstituționale, în contextul protecției drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare, s-a concentrat pe modul în care instituțiile au avansat în vederea dezvoltării unei atitudini colaborative, pentru a aborda problemele și provocările comune, legate de protecția copilului, dezvoltându-și, în același timp, identitatea și structurile care să faciliteze cooperarea eficientă în interesul superior al copilului. Pentru a oferi o imagine de ansamblu, indicăm că comunicarea interinstituțională în cadrul tezei de doctorat este percepută în sens larg, interpretată ca un proces complex și a fost abordată din perspectivă holistică, îmbinând diferite elemente și dimensiuni ale dezinstituționalizării prin urmărirea și respectare prevederilor

normative, dar și a normelor morale unanim acceptate într-o societate civilizată. Această abordare evidențiază interacțiunile și influențele reciproce dintre diverse entități cu putere de decizie și intervenție, capabile de a dezvolta politici adecvate pentru realizarea procesului de dezinstituționalizare și de protecției a copilului. Generarea de beneficii sociale constituie scopul fundamental al oricărei organizații implicate în procesul de dezinstituționalizare. Pentru a asigura eficiența acestui proces, o comunicare clară, structurată și eficientă în interiorul instituției și între instituțiile implicate, condiționată de eforturile interinstituționale se axează pe comunicarea colaborativă, partajarea informațiilor, utilizarea eficientă a resurselor, alinierea obiectivelor și generarea de cunoștințe comune, toate acestea facilitând un proces de dezinstituționalizare coerent și sustenabil. [Figura 1.2. Conceptualizarea comunicării interinstituționale axate pe respectarea drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare].

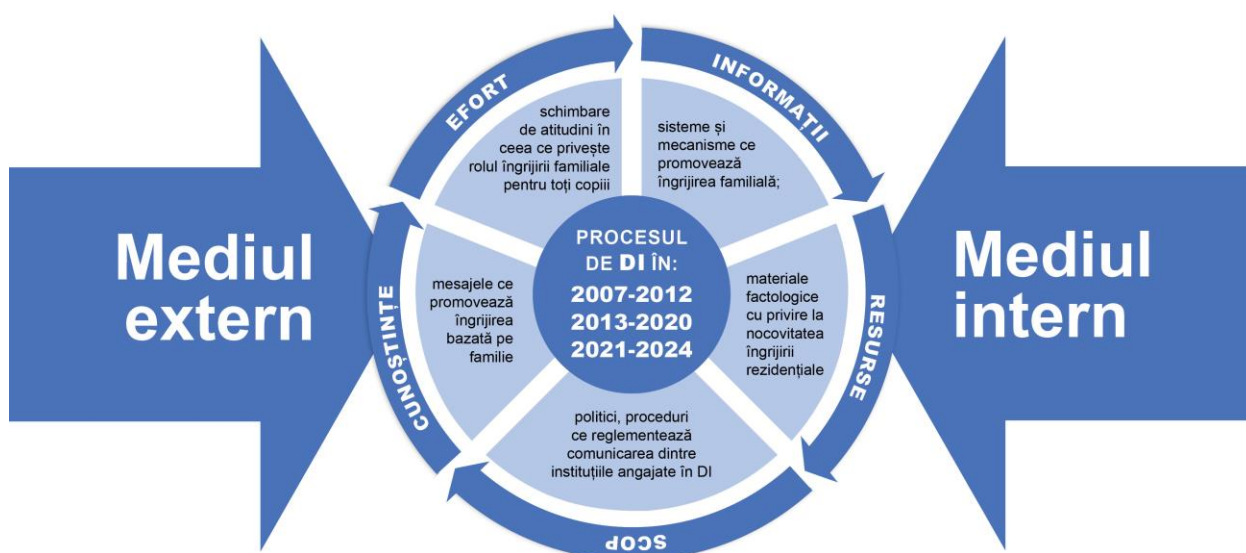

Figura 1.2. Conceptualizarea comunicării interinstituționale axate pe respectarea drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare

Sursa: elaborat de autor

Reieșind din complexitatea fenomenului de comunicare interinstituțională axată pe drepturile copilului în procesul de dezinstituționalizare, pentru realizarea cercetării în cheia complexității și a relevanței, a fost definit un arsenal metodologic diversificat. Abordarea interdisciplinară presupune interconectarea metodelor, a conceptelor, teoriilor și instrumentelor din diferite discipline, aceasta asigurând demersului științific un caracter complex și integral. Astfel, metodologia de cercetare în domeniul comunicării interinstituționale axate pe respectarea drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare se bazează pe metodele științifice relevante pentru perspectiva de studiere a fenomenului și poate fi împărțită în două categorii de metode, ce reflectă diferite abordări metodologice în cercetarea comunicării interinstituționale, concentrându-se pe procesele cognitive umane, implicate în comunicare (dimensiunea gnoseologică), și pe existența obiectivă a fenomenelor comunicative în natură (dimensiunea ontologică). Baza teoretico-metodologică a cercetării o constituie teoriile comunicării, teoria proceselor în comunicare și a modelelor clasice ale comunicării.

Capitolul al doilea al lucrării, cu genericul ***Comunicarea instituțională și comunicarea interinstituțională în cazul procesului de dezinstituționalizare în Republica Moldova***, înglobează analiza cadrului legal și normativ în domeniul colaborării interinstituționale, în contextul legislației internaționale și al politicilor europene; sunt prezentate rezultatele

cercetărilor cantitative și calitative, realizate pentru această lucrare și sunt analizate problemele comunicării identificate în urma cercetării, sub aspect multidimensional. În subcapitolul întâi – *Validarea rolului competențelor de colaborare și cooperare intersectorială în contextul comunicării interinstituționale* – se analizează colaborarea comunicațională interinstituțională în procesul de dezinstituționalizare a persoanelor vulnerabile, cu accent pe evoluțiile și prioritățile strategice ale acesteia în perioada 2007 – prezent. Se explorează legătura dintre comunicare și colaborarea intersectorială și multidimensională, contribuind la îmbunătățirea înțelegerii conceptelor relevante și argumentând necesitatea unor soluții și mecanisme eficiente pentru succesul procesului de dezinstituționalizare. În acest context, colaborarea între instituțiile publice, între instituțiile publice și cele private devine crucială pentru implementarea cu succes a procesului de dezinstituționalizare. Se demonstrează că un suport argumentativ al comunicării interinstituționale, bine fundamentat, poate facilita implementarea cu succes a procesului de dezinstituționalizare și asigurarea respectării drepturilor copilului. Au fost explorate principalele aspecte ale colaborării comunicaționale interinstituționale și modul în care aceasta contribuie la asigurarea unei tranziții eficiente și responsabile către servicii comunitare și alternative pentru persoanele aflate în instituții. Prin evaluarea modului în care comunică instituțiile publice între ele, precum și instituțiile publice cu cele private în cadrul inițierii și realizării procesului de dezinstituționalizare, s-a evidențiat importanța unei abordări integrate și a unei coordonări eficiente în îndeplinirea obiectivelor de dezinstituționalizare și îmbunătățire a calității vieții persoanelor vulnerabile, urmărind protejarea acestora împotriva abuzului și asigurarea respectării drepturilor lor. Analiza diverselor surse din literatura de specialitate aduce în atenție importanța caracterului sinergic al comunicării prin conceptul de colaborare dintre diverse entități angajate în dezinstituționalizare, contribuind, astfel, la optimizarea înțelegerii conceptelor utilizate în domeniul comunicării din punct de vedere științific și empiric. Mai mult, acestea contribuie în mod substanțial la argumentarea conexiunii comunicării cu noțiunile de cooperare intersectorială, colaborare interinstituțională, multisectorială și multidimensională, folosite în domeniul de dezinstituționalizare [39]. În subcapitolul al doilea – *Particularități și caracteristici ale comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare* – se relevă rolul parteneriatelor intersectoriale și al comunicării interinstituționale în promovarea dezvoltării durabile, cu un accent special pe implementarea eficientă a proceselor de dezinstituționalizare, pe importanța colaborării între diverse instituții și organizații pentru implementarea unor politici și servicii coordonate și bazate pe dovezi. Se identifică și se analizează barierele în cooperarea interinstituțională și importanța unei comunicări eficiente pentru succesul procesului de dezinstituționalizare, evidențiindu-se necesitatea dezvoltării competențelor și atitudinilor profesionale. Potrivit teoriei sistemelor, procesul de dezinstituționalizare trebuie abordat prin prisma unui sistem complex, care este definit de un șir de conexiuni ce contribuie la rezultatul acestuia, iar comunicarea interinstituțională este văzută ca un element esențial pentru funcționarea întregului sistem. Procesul comunicării realizează sinapsele din cadrul rețelei instituționale și creează punțile necesare ale cooperării dintre nodurile sistemului. În condițiile dezvoltării rețelelor comunicaționale, impactul final al acestor rețele va fi asigurat de cooperarea dintre instituții. Or, dacă rețelele de comunicare sunt slab dezvoltate, inexistente ori doar formale, va fi compromisă funcționarea nu numai a instituțiilor implicate, ci chiar a unei părți semnificative a sistemului, adică a întregului mecanism de dezinstituționalizare și de protecție a copiilor. După principiul dominoului, slaba comunicare sau inexistența acesteia în ordine verticală, dar și orizontală, duc la compromiterea funcționării sistemului și la diverse tipuri de autism instituțional, într-o construcție

ineficientă. În procesul de colaborare pe segmentul de dezinstituționalizare, instituțiile întâmpină mai multe dificultăți, care îngreunează procesul de furnizare a unor servicii de calitate și alocarea eficientă a resurselor, inclusiv, lipsa înțelegerii metodologiilor: actorii implicați nu interpretează corect procedurile privind crearea și furnizarea serviciilor sociale, ceea ce duce la bugetări incorecte; sau, în cazul cooperării intersectoriale insuficiente: personalul din diverse direcții ale autorităților publice locale (APL) nu are cunoștințe adecvate despre proceduri (de ex., juridice, financiare, achiziții publice); ca și în cazul dialogului inefficient între niveluri de autoritate: comunicarea slabă între autoritățile locale, teritoriale și centrale reduce accesul grupurilor vulnerabile la servicii de calitate. Pentru a depăși aceste dificultăți și a asigura un proces eficient și transparent în furnizarea serviciilor sociale, se constată a fi necesară consolidarea colaborării intersectoriale și îmbunătățirea dialogului și cooperării între toți actorii implicați în acest domeniu, ceea ce poate fi asigurat prin legitimarea comunicării interinstituționale. De asemenea, dezvoltarea de parteneriate solide cu instituții și organizații guvernamentale și neguvernamentale, publice și private, la nivel național și internațional, care vor contribui, prin sinergia eforturilor și a resurselor, la creșterea exponențială a calității procesului de dezinstituționalizare și la respectarea riguroasă a drepturilor copilului. Astfel de eforturi ar conduce la îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor sociale, precum și la asigurarea unei protecții adecvate pentru copiii aflați în situații de risc și separați de părinți. Pentru a preveni sau a reduce dificultățile care pot apărea în procesul de dezinstituționalizare, este esențial să fie anticipate posibilele bariere de comunicare și adoptate reguli clare în elaborarea mesajelor. Acestea trebuie să vizeze, în accepția prof. C. Marin, atât dimensiunea informativă, cât și pe cea emoțională și comportamentală [17].

Subcapitolul al treilea – *Promovarea comunicării interinstituționale prin inițiative ale societății civile* – evidențiază rolul societății civile în promovarea comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare a copiilor din Republica Moldova, în mobilizarea resurselor, în schimbarea atitudinilor și în îmbunătățirea capacităților decidenților și specialiștilor, precum și în dezvoltarea de politici, de servicii sociale și familiale, în prevenirea separării copiilor de familie și tranziția copiilor din instituții rezidențiale către servicii comunitare. Procesul de dezinstituționalizare a copiilor din Republica Moldova este unul complex, implicând o serie de acțiuni multidimensionale. Cercetarea a scos în evidență că forța motrică și susținerea majoră în promovarea procesului de dezinstituționalizare aparține organizațiilor societății civile, care au identificat și au orientat resurse, prin suportul financiar și metodologic oferit. Societatea civilă a fost și rămâne a fi cel mai activ actor în procesul de dezinstituționalizare, contribuind la îmbunătățirea înțelegerii, atitudinilor și capacităților factorilor de decizie și a specialiștilor din sistem. Procesul de implementare a reformei actuale își poate atinge obiectivele, odată ce toți actorii vor colabora [22] și vor eficientiza performanța instituțiilor responsabile de domeniul protecției sociale. Pentru a înțelege pe deplin importanța acestui demers, este necesar să analizăm nevoile sistemului, ale copiilor, care reflectă o perspectivă clară asupra tranziției către modele centrate pe drepturile și nevoile copilului. Dezinstituționalizarea a devenit, astfel, un segment prioritar, coordonat de autorități publice, dar și susținut de organizații ale societății civile.

În capitolul al treilea al lucrării, intitulat ***Legitimarea comunicării interinstituționale în dezinstituționalizare și protecția drepturilor copilului***, sunt cercetate structurile instituționale responsabile de domeniul comunicării interinstituționale din Republica Moldova pe segmentul dezinstituționalizare și drepturile copilului. Totodată, este elucidată relația dintre factorii asociați mediului instituțional și eficiența comunicării în și dintre instituții în procesul de implementare a politicilor de dezinstituționalizare. Din perspectiva competențelor comunicaționale [42] pentru a

sprijini practica de colaborare interprofesională, actorii implicați demonstrează clarificarea responsabilităților prin: descrierea propriului rol și a rolurilor altora; recunoașterea și respectarea diversității rolurilor, a responsabilităților și competențelor din domeniul sănătății și asistenței sociale; îndeplinirea propriului rol într-un mod care respectă diversitatea culturală; comunicarea rolurilor, a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor, folosind un limbaj adecvat; accesarea cunoștințelor și abilităților altora în mod corespunzător, prin consultare; luarea în considerare a rolurilor altora în determinarea propriului rol profesional și interprofesional; integrarea competențelor/rolurilor fără întreruperi în modele de livrare a serviciilor. Subcapitolul întâi – *Consolidarea inițiativelor interinstituționale și depășirea obstacolelor de comunicare în procesul de dezinstituționalizare*, prezintă suportul normativ necesar formalizării și legitimării comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare, cu accent prioritar pe consolidarea inițiativelor de colaborare interinstituțională, în baza cadrului normativ politic european și național și a structurilor operaționale, pentru optimizarea colaborării între diverse entități, susținute de valori democratice și standarde europene. Sunt identificate și prezentate orientări clare și linii de îndrumare pentru reglementarea relațiilor comunicaționale și implicarea ONG-urilor în procesul de dezinstituționalizare. Cercetarea analizează barierele identificate, care stagnează colaborarea atât la nivel de sistem, cât și la nivel de practică organizațională și prezintă factorii determinați, facilitatori în depășirea barierelor în colaborare și comunicare. Pentru a asigura o protecție eficientă a drepturilor copiilor, toate instituțiile sunt responsabile să colaboreze, schimbând informații, resurse și bune practici. Mecanismele de coordonare, cum ar fi consiliile de coordonare, comisiile naționale și platformele de colaborare între instituții și ONG-uri, sunt esențiale pentru a asigura o abordare integrată și holistică a protecției copiilor. Reglementarea relațiilor de comunicare și colaborare se bazează pe o serie de documente instituționale: Regulamentul de activitate a instituțiilor, Strategia de comunicare, Acorduri de colaborare, Politica de comunicare organizațională, Plan strategic de dezvoltare, Plan anual de activitate, Codul deontologic și de etică profesională, Fișe de post, Procedura de comunicare internă și externă etc., integrate în cadrul normativ, în politicile sociale pe domeniul de dezinstituționalizare, care stipulează expres necesitatea colaborărilor, stabilirea parteneriatelor și a mijloacelor de colaborare. Toate acestea oferă suportul normativ necesar formalizării și legitimării comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare a copiilor, cu accent prioritar pe protecția drepturilor acestora. În subcapitolul al doilea – *Limbajul normativ și rigorile procedurale ale comunicării interinstituționale* – sunt relevate aspectele esențiale ale limbajului normativ și ale procedurilor care reglementează comunicarea între instituții, în contextul dezinstituționalizării și protecției copilului, conectat la principiile dezinstituționalizării și protecției copilului, utilizarea unor termeni și principii standardizate, care să fie înțelese și aplicate uniform de către toate părțile implicate, clarificându-se așteptările și responsabilitățile fiecărei entități. *Principiile fundamentale* cu care operează Liniile Directoare ONU sunt și cele care creează suportul oricărei forme de comunicare pe subiectul dezinstituționalizării copiilor: familia este mediul natural pentru creșterea, bunăstarea și protecția copilului, iar statul trebuie să asigure accesul familiilor la forme de sprijin; deciziile luate, pe fiecare caz individual al copilului, sunt bazate pe interesul suprem al copilului; separarea copilului de familie este o măsură de ultimă instanță, temporară, de scurtă durată; limitarea aplicării îngrijirii rezidențiale ca formă de protecție a copilului doar în cazurile când este cea mai potrivită formă de protecție, necesară și constructivă pentru copil și în interesul său suprem. Îngrijirea copiilor mici trebuie să fie asigurată doar în medii familiale; dezvoltarea serviciilor alternative în contextul unei strategii globale de dezinstituționalizare, cu obiective și scopuri

precise; stabilirea standardelor de îngrijire pentru instituțiile rezidențiale, care să asigure calitate și condiții favorabile pentru dezvoltarea copilului, precum îngrijirea individualizată și în grupuri mici; abordarea copiilor din îngrijire alternativă cu demnitate, respect, protecție de abuz, de neglijare, de exploatare din partea îngrijitorilor, a semenilor sau a terțelor părți; Toate acestea impun ghidarea actorilor-cheie către acțiuni și decizii de crearea, menținere și dezvoltare a unor rețele funcționale interdependente, care asigură caracterul constant al comunicării interinstituționale pe subiectul *dezinstituționalizare și protecția drepturilor copilului*. În subcapitolul al treilea – *Fortificarea dimensiunii protectoare și de prevenție a riscurilor comunicării interinstituționale* – se evidențiază necesitatea consolidării culturii confidențialității și protecției datelor în Republica Moldova, dat fiind contextul vulnerabil și riscurile asociate lipsei unor practici de confidențialitate adecvate. Se accentuează cerințele etice, de integritate și de responsabilitate, necesare a fi reglementate, în contextul comunicării interinstituționale, aplicate procesului de dezinstituționalizare. Se subliniază importanța educării și conștientizării aspectelor cu privire la protecția copiilor împotriva abuzului, a violenței și a altor pericole, prin intermediul unei comunicări clare și eficiente între instituțiile implicate. Ca urmare, se consideră că instituțiile pot fi eficiente, pot dezvolta parteneriate, pot gestiona comportamentul comunicațional prin intermediul programelor de management al eticii și prin coduri de conduită. Acestea vor fi capabile să transmită valorile corporative și să ofere ghidare în soluționarea dilemelor etice. Totalitatea aspectelor identificate în cercetare generează un set de priorități, care definesc strategia consolidată a unei comunicări interinstituționale axate pe protecția copilului. Recunoscând vulnerabilitatea subiecților care sunt vizați de dezinstituționalizare, în mod obligatoriu se cere a fi implicată recunoașterea și practicarea unui *Cod de conduită comunicațională etică*, care ar include totalitatea principiilor identificate pe parcursul acestei lucrări și care se prezintă ca un element de bază al politicii de protecție a copilului, fiind prezentat printr-un set de reguli și folosit în relațiile de muncă și în comunicarea internă/externă, asigurând suportul normativ-valoric al activităților profesionale, bazat pe protocolul de comunicare dintre entitățile implicate în dezinstituționalizare, care vor urmări respectarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

În **Concluzii generale și recomandări** sunt relevate rezultatele cercetărilor cu privire la aspectele conceptual-teoretice ale comunicării interinstituționale, sunt argumentate din punct de vedere științific modalitățile de realizare practică a acestei comunicări. În temeiul cercetărilor realizate și al metodologiei implementate, au fost generalizate prioritățile necesare a fi asumate de anumite instituții abilitate, formulate perspectivele de cercetare ale comunicării interinstituționale în cadrul dezinstituționalizării, înaintate recomandări, menite a contribui la creșterea eficienței actului decizional în procesul de dezinstituționalizare, prin intermediul unei comunicări interinstituționale formalizate și adoptate în practica instituțională.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice noi obținute ca urmare a cercetărilor efectuate și-au găsit reflectare în: delimitarea conceptuală a arealului comunicării interinstituționale și înaintarea în circuitul științific a unei formule specifice de comunicare; definirea statutului științific al comunicării interinstituționale prin gen proxim și diferențe specifice; formularea și argumentarea domeniilor de interacțiune cu impact asupra modului în care se realizează comunicarea interinstituțională; cercetarea comunicării interinstituționale prin raportarea ei la contextul Republicii Moldova; validarea rolului comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare și de protecție copilului, precum și formularea reperelor de consolidare, standardizare și formalizare a comunicării interinstituționale.

Realizarea scopului se dovedește prin parcursul consecvent urmat pentru a materializa obiectivele cercetării în analizele ample, reflectate în cele trei capitole, fapt ce a contribuit la soluționarea problemei științifice prin aplicarea unei perspective interdisciplinare și detaliate asupra comunicării interinstituționale, cu stabilirea statutului epistemic al acesteia și clarificarea matricei de conceptualizare și implementare practică, precum și cu indicarea particularităților funcționale și valorice.

În legătură cu faptul că obiectivele tezei au fost realizate, iar **problema științifică importantă formulată** – din punct de vedere al cercetării teoretice și al evaluărilor practice – a fost soluționată, dar și demonstrată prin raportare la ipoteza cercetării, **validată de rezultatele cercetării**, care arată că abilitățile de comunicare și colaborare interinstituțională rămân a fi factori critici în asigurarea unei coordonări eficiente și a unei abordări integrate în procesul de protecție și dezinstituționalizare a copiilor, iar implementarea unor strategii de comunicare, adaptate pentru gestionarea crizelor, poate îmbunătăți reziliența și gradul de pregătire instituțională, reducând, astfel, impactul negativ asupra copiilor și familiilor implicate. În consecință, au fost formulate următoarele **concluzii generale**:

1. Fluxul de informații între instituțiile implicate în dezinstituționalizare este inconsistent și fragmentat, afectând negativ eficiența procesului și protecția drepturilor copilului. Deși fiecare instituție a implementat strategii și tactici de comunicare specifice, pentru a sprijini dezinstituționalizarea, lipsa unei abordări unitare și integrate a generat inconsistențe în transferul de informații. Astfel, în prezent se atestă lacune de comunicare dintre instituții, cu impact asupra drepturilor copiilor aflați în proces de dezinstituționalizare. Deși colaborarea a permis dezvoltarea unor abordări integrate și coordonate, cu reducerea semnificativă a numărului de copii instituționalizați în ultimii ani, modalitățile prin care au fost puse în practică mecanismele naționale de dezinstituționalizare au avut un grad scăzut de eficiență, ceea ce reclamă stringența unei comunicării interinstituționale, concepută *ca tip de comunicare colaborativă, ce definește atitudinea sinergică a entităților decizionale implicate în procesul de dezinstituționalizare și se bazează pe un set de competențe comunicaționale interprofesionale și de proceduri formale* (Capitolul 2 [60, 61]).

2. Abordarea multidimensională, interconectarea conceptelor, a teoriilor ce se încadrează în arealul problemei științifice abordate a generat matricea științifică a comunicării interinstituționale, în calitate de instrument eficient în contextul unor priorități naționale asumate, precum dezinstituționalizarea și protecția drepturilor copiilor. Cercetarea subliniază complexitatea procesului de comunicare interinstituțională în contextul dezinstituționalizării, care necesită o abordare holistică și respectarea normelor legale și morale. Aceasta evidențiază importanța

implicării reprezentanților diferitor entități decizionale și de intervenție, implicate atât în procesul de dezinstituționalizare, cât și în cel de elaborare a politicilor de protecție a copilului și de susținere a procesului de dezinstituționalizare (Capitolul 1 [62]).

3. Lipsa unei viziuni comune și a unei înțelegeri clare a procesului, a rolurilor și responsabilităților fiecărui actor conduce la ambiguități în aplicarea măsurilor de dezinstituționalizare, ceea ce, la rândul său, afectează eficiența și eficacitatea intervențiilor destinate protecției drepturilor copilului (Capitolul 2 [60, 63]).

4. Cercetarea subliniază că abilitățile de comunicare și colaborare interinstituțională rămân a fi factorii critici în asigurarea unei coordonări eficiente și a unei abordări integrate în procesul de protecție și dezinstituționalizare a copiilor. Instituțiile implicate în dezinstituționalizare nu dețin un pachet standardizat de acte întocmite conform liniilor directoare internaționale, iar implementarea eficientă a programelor de protecție a copilului necesită armonizarea politicilor organizaționale interne cu cele guvernamentale și integrarea unor mecanisme clare de comunicare interinstituțională, cu proceduri standardizate de cooperare și de formare continuă pentru personalul implicat (Capitolul 2, 3 [62, 63, 64]).

5. În pofida cadrului legal existent, se constată că barierele de comunicare persistente, precum lipsa unei înțelegeri clare a metodologiei de dezinstituționalizare, dificultățile în cooperarea intersectorială și dialogul insuficient între autoritățile locale, teritoriale și centrale, împiedică eficiența procesului. Acestea trebuie susținute de o cultură organizațională deschisă, care să valorizeze inițiativele interinstituționale, pentru a asigura succesul dezinstituționalizării și al protecției copilului, având rolul de a mobiliza resursele și de a alinia valorile și normele în vederea atingerii obiectivelor (Capitolul 2 [60, 62]).

6. Instituțiile implicate în dezinstituționalizare au dezvoltat, treptat, documente și practici pentru a asigura respectarea drepturilor copilului, care necesită a fi puse în aplicare prin valorificarea la scară extinsă a comunicării interinstituționale. Deși au fost elaborate politici și proceduri menite să protejeze drepturile copiilor, eficiența lor depinde, în mare măsură, de o comunicare eficientă între instituții, înlesnind, astfel, implementarea coordonată a acestor măsuri și asigurând o reacție rapidă și adecvată la nevoile copiilor în medii familiale adecvate, față de facilitățile rezidențiale (Capitolul 2, 3 [60, 64]).

7. Implementarea unor strategii de comunicare adaptate pentru gestionarea crizelor, care sunt tot mai frecvente, poate îmbunătăți reziliența și gradul de pregătire instituțională, reducând, astfel, impactul negativ asupra copiilor și familiilor implicate. În perioade de criză, implicarea instituțiilor media și a societății civile, datorită resurselor și expertizei deținute, pot contribui semnificativ la creșterea eficienței comunicării interinstituționale (Capitolul 2 [60, 64]).

8. Pentru a asigura succesul procesului de dezinstituționalizare a copiilor, comunicarea interinstituțională și cultura organizațională trebuie să promoveze colaborarea eficientă între diversele entități implicate. Procesul de dezinstituționalizare, care vizează eradicarea instituționalizării copiilor și promovarea serviciilor de tip familial, necesită o colaborare eficientă și coordonată între ONG-uri și Guvern. ONG-urile nu ar trebui să înlocuiască eforturile Guvernului, ci să le completeze, îmbunătățind serviciile existente sau oferind servicii suplimentare acolo unde este nevoie. Alegerea atentă a subiectelor de parteneriat, definirea clară a obiectivelor și implicarea partenerilor potriviți sunt esențiale (Capitolul 3 [60, 61, 62]).

Concluziile se regăsesc dezvoltate și argumentate în lucrările științifice ale autorului prezentei teze.

Contribuțiile autorului la soluționarea problemei investigate în lucrare și-au găsit materializarea în cercetarea comunicării interinstituționale, orientată să contribuie la eficientizarea procesului de comunicare practică în procesul de dezinstituționalizare și de protecție a drepturilor copiilor. Prezenta cercetare reprezintă unul din puținele studii care tratează problematica dezinstituționalizării și a drepturilor copiilor prin prisma comunicării interinstituționale, oferind un suport pentru intervențiile și acțiunile imediate.

În temeiul concluziilor generale, dar și al celor inserate în conținutul tezei, formulăm câteva **recomandări generale**, care însumează recomandările înaintate în cadrul fiecărui compartiment al tezei de doctorat și care urmăresc valorificarea realizărilor în practica instituțiilor naționale.

Recomandări pentru actorii implicați în dezinstituționalizare:

- Stabilirea unui **cadru clar de comunicare interinstituțională** prin definirea angajamentelor, responsabilităților și rolurilor fiecărei autorități și instituții implicate în reforma sistemului de protecție a copilului, pentru o comunicare eficientă și alocare corectă a resurselor.
- Dezvoltarea de strategii și planuri de comunicare în domeniul de dezinstituționalizare, aliniate la obiectivele programului național privind procesul de dezinstituționalizare, pentru a transmite un mesaj coerent către public, beneficiari, donatori și alte instituții.
- Instituțiile implicate în procesul de dezinstituționalizare au nevoie de o *Strategie de comunicare interinstituțională* în domeniul specific asigurării drepturilor copilului și în definirea mecanismului de colaborare comunicațională, care va putea servi ca platformă comună de intervenție și va contribui la creșterea eficienței resurselor, pentru asigurarea respectării drepturilor copilului, în special, ale celor cu necesități emoționale complexe, de vârstă fragedă ori cu dizabilități. Pe termen lung, prin intermediul *Strategiei*, prin eforturile comune, se va contribui la reducerea totală a ratei de instituționalizare în Republica Moldova, la eliminarea îngrijirii copiilor în instituții de tip rezidențial. Această strategie va ajuta la definirea rolurilor, a responsabilităților și la crearea mesajelor coerente care să susțină implicarea tuturor părților interesate, va contribui la consolidarea dialogului dintre instituții publice și private privind acțiunile ce se referă la domeniul de dezinstituționalizare. În vederea realizării acestui deziderat, autoritățile centrale urmează să creeze un grup de lucru responsabil de elaborarea *Strategiei*.
- Definirea și implementarea unui mecanism clar (a unui protocol) de comunicare și de decizie, care ar indica exact acțiunile de intervenție, ar clarifica multiplele lacune actuale cu privire la interacțiunile interinstituționale. De asemenea, se vor specifica instrumentele de intervenție imediată în condiții de criză ori de risc.
- Dezvoltarea și implementarea unui *plan de comunicare* orientat către angajații instituțiilor rezidențiale, având în vedere dezinstituționalizarea, pentru a reduce rezistența la acest proces: prin informarea adecvată și formarea continuă a personalului, prin prezentarea planurilor de tranziție, a noilor standarde de îngrijire de tip familial și a rolului angajaților în procesul dezinstituționalizării; prin prezentarea opțiunilor de recalificare sau reorientare profesională pentru personalul instituțiilor rezidențiale și crearea unor canale directe de comunicare sau platforme de discuții, pentru a facilita comunicarea bidirecțională între autorități și angajați.
- Crearea unui *ghid de comunicare* pentru managerii instituțiilor rezidențiale, oferindu-le acestora instrumente și resurse menite să mențină personalul informat. Elaborarea unui *ghid* cu instrucțiuni metodologice pentru aplicarea uniformă a mecanismelor în situații de criză sau urgență.

- Consolidarea cunoștințelor și formarea de competențe comunicaționale ale angajaților implicați în procesul de dezinstituționalizare, ceea ce va asigura transferul de cunoștințe și bune practici între instituții și specialiști, inclusiv prin programe de instruire, mentorat și coaching, dar și vor crea un sistem transparent care aduce la cunoștință publicului larg, profesioniștilor, instituțiilor, fără întârziere, despre modificările în legislație și prioritățile strategice, precum și alte informații relevante și utile.
- Crearea unor platforme interoperabile de comunicare colaborativă, cu canale de comunicare clare, sigure și eficiente pentru schimbul de informații sensibile, capabilă a pune în discuții probleme stringente, nereglementate și a înainta soluții pentru depășirea acestora. Acestea trebuie să fie accesibile tuturor partenerilor și să asigure protecția datelor cu caracter personal, permițând, în același timp, cooperarea eficientă între toate organizațiile implicate.
- Dezvoltarea capacităților specialiștilor din domeniile sănătate, educație, asistență socială, drept, mass-media etc., la toate nivelurile, în baza unui sistem unic de înțelegere cu privire la mecanismele de comunicare și standarde de etice.
- Îmbunătățirea sistemului de formare profesională a angajaților din sectorul public prin instruire continuă, pentru a adopta metode și practici moderne de comunicare și cooperare în sprijinul procesului de dezinstituționalizare.

Recomandări pentru mediul academic:

- Fortificarea cercetărilor în domeniul comunicării interinstituționale prin studii de caz, ori prin preluarea și replicarea la nivel național a bunelor practici internaționale;
- Consolidarea relațiilor de colaborare cu autorități și organizații ale societății civile, pentru a fi conectați la procesele și evoluțiile din domeniu, dar și pentru a avea acces la date din prima sursă, care vor putea fi valorificate în alte cercetări științifice (teze de licență, de master ori de doctorat);
- Includerea comunicării interinstituționale ca subiect al curriculumului universitar la specialitatea *Comunicare*;
- Planificarea și desfășurarea campaniilor de informare și educare despre beneficiile colaborării interinstituționale, în cazul îngrijirii bazate pe familie, și despre importanța incluziunii copiilor vulnerabili în comunitate;
- Elaborarea, în parteneriat cu autoritățile centrale și societatea civilă, *a cercetărilor asupra unor teme identificate*, care se referă la eficientizarea comunicării în procesul de dezinstituționalizare, pe următoarele direcții: a) Analiza rețelelor de afinitate interorganizațională; b) Gestionarea fluxului de comunicare interorganizațională; c) Parteneriatele trans-sectoriale; d) Impactul colaborărilor comunicative asupra calității serviciilor ș.a. Astfel de direcții de cercetare ar contribui la o mai bună înțelegere a complexității procesului de dezinstituționalizare și ar conduce la îmbunătățirea colaborării între multiplele entități implicate, în vederea atingerii obiectivului comun de creștere a copiilor într-un mediu familial sigur și protector.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDRONIC, L., PÎRȚACHI, I. *Statistica în comunicare*. Chișinău: CEP USM, 2013. 216 p. ISBN 978-9975-71-425-9.
2. BECIU, C. *Sociologia comunicării și a spațiului public: concepte, teme, analize*. Iași: Polirom, 2011. 304 p. ISBN 978-973-46-2330-3.
3. BULGARU, M., SALI, N., GRIBINCEA, T. *Asistența socială în contextual transformărilor din Republica Moldova*. Chișinău: Cu drag, 2008. 440 p. ISBN 978-9975-80-146-1.
4. BULGARU, M., DILION, M. *Concepte fundamentale ale asistenței sociale: Note de curs*. Chișinău: USM, 2000, 316 p. ISBN 9975-917-50-X.
5. CANNON, M., GHEORGHE, C. *Evaluarea Îngrijirii Alternative a Copilului în Moldova*. Raport de evaluare (Volumul 1). Chapel Hill: MEASURE Evaluation, 2018. 60 p. ISBN 978-1-64232-039-8.
6. CAUNE, J. *Cultură și comunicare. Convergențe teoretice și locuri de mediere*. București: Cartea Românească, 2000, 146 p. ISBN 973-23-1160-6.
7. CIOBANU, R. *Retorica juridică*. Chișinău: Art Poligraf, 2015. 158 p. ISBN 978-9975-933-69-8.
8. DOLGHII, A. Alimentația copiilor în orfelinatelor din RSS Moldovenească (1944–1947). În: *Revista de etnologie și culturologie*, 2021, Vol. 30, pp. 21-28. ISSN : 2537-6152.
9. DRAGAN, I. *Comunicarea: paradigme și teorii*. Vol. I. București: RAO International Publishing Company, 2007. 724 p. ISBN 9789731034683.
10. FOUCAULT, M. *Istoria nebuniei în epoca clasică*. / Traducere din franceză de Mircea Vasilescu. Ed. a 2-a. București: Humanitas, 2005. 522 p. ISBN 973-50-1016-X.
11. FISKE, J. *Introducere în științele comunicării*. / Trad. M. Mîtarcă. Iași: Polirom 2003. 254 p. ISBN 973-681-179-4.
12. LAZĂR F., CRISTEA D. *Concepte fundamentale ale asistenței sociale*. București: Tritonic Books, 2020. ISBN 978-606-749-459-4.
13. Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 5 decembrie 2008. Nr. 215-217.
14. LESENCIUC, A. *Teorii ale comunicării*. Ed. a 2-a, reviz. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, 2017. 316 p. ISBN 978-606-8356-46-4.
15. TOMESCU, M. *Management public*. / Ediția a 2-a, revăz. și adăug. București: ProUniversitaria, 2020. 339 p. ISBN 978-606-26-1309-9.
16. MALCOCI, L. *Mass-media și opinia publică în societatea de tranziție: interferențe*. Chișinău: AȘM, 2000. 156 p.
17. MARIN, C. *Comunicarea instituțională*. Studiu. Chișinău: C.C.R.E. „Presa”, 1998. 180 p. ISBN 85268-263-2.
18. MARIN, C. *Societatea civilă: abordări clasice și reconsiderări modern*. Tz. de doct. habil. în științe politice. Chișinău 2002. 186 p.
19. MORARU, V. *Mass media vs politică*. Chișinău: CEP USM, 2001. 206 p. ISBN 9975-70-025-X.
20. MORARU, V., STEPANOV, G., MANOLESCU, M. *Dialogul social: implicații mediatice*. Chișinău: CEP USM, 2021. 229 p. ISBN 978-9975-152-80-8.
21. MUCCHIELLI, A. *Comunicarea în instituții și organizații*. Iași: Polirom, 2008. 276 p. ISBN 978-973-46-0914-7.
22. Ordin comun al Miniștrilor MMPS, MS și MEC din 25.11.2022 cu privire la aprobarea Fișei de observare a bunăstării copilului, Fișei de evaluare a bunăstării copilului și a Fișei de planificare a acțiunilor pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului, în scopul executării prevederilor Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea fiecărui copil, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 143/2018. În: *Monitorul Oficial* 16 februarie 2018, Nr. 48-57.
23. PASQUIER M. *Comunicarea organizațiilor publice* / Trad. N. Acatrinei. București: Editura Universității din București, 2018. 300 p. ISBN 978-606-16-0985-7.
24. PĂUN, S.-G. et al. *Managementul comunicării în instituțiile publice*. Târgoviște: Biblioteca, 2017. 184 p. ISBN 978-606-772-248-2.
25. Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de Asociere UE-Republica Moldova din 22 august 2022 privind programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997]. În: *Jurnalul oficial al Uniunii Europene*, 2022, 10 octombrie, pp. 103-141.
26. SFEZ, L. *O critică a comunicării*. București: Comunicare.ro, 2002. 385 p. ISBN 973-837-600-9.
27. *Stoparea instituționalizării copiilor*. Un rezumat al progreselor înregistrate în domeniul transformării sistemelor de îngrijire și protecție a copiilor din Republica Moldova, Republica Cehă și Bulgaria. Raport [online]. LUMOS. 2014. [citat 20.07.2021]. Disponibil: https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Stoparea-institutionalizarii-copiiilor_0.pdf?
28. SUCIU, R. G. *Erving Goffman si teoriile organizarii*. Iași: Lumen, 2010. 182 p. ISBN 978-973-1661-67-4.
29. *Rezoluția Parlamentului European din 15 iunie 2023 referitoare la punerea în aplicare și realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (2023/2010(INI))* [online]. Publicat 2023. [citat 10.10.2023]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0250_RO.html
30. COJOCARU-BOROZAN, M., BOȚAN A. *Psihologia comunicării*. Chișinău: Tipografia „Garomont Studio”, 2019. 179 p. ISBN 978-9975-134-69-9.
31. SCHUSTER, C. *Niklas Luhmann. Schimbări de paradigmă în teoria sistemelor*. Cluj: Presa Universitară Clujeană 2021. 190 p. ISBN 978-606-37-1243-2.

32. THIERY, L. *Planul de comunicare: cum să-ți definești și să-ți organizezi strategia de comunicare*. Iași: Polirom, 2009. 261 p. ISBN 978-973-46-1545-2.
33. TRAN, V. et al. *Teoria comunicării*. / Ed. a 2-a, rev. București: Comunicare. ro, 2003. 180 p. ISBN 973-8376-41-6.
34. ZAMFIR, C., STĂNESCU S. *Enciclopedia dezvoltării sociale*. Iași: Polirom, 2007. 667 p. ISBN 978-973-46-0702-0.
35. BRENNER, Gh. How adverse childhood experiences cost \$1.33 trillion a year. In: *Psychology today* 2019 [online]. Retrieved May 12, 2023 [citat 12.06.2022]. Disponibil: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/experimentations/201909/how-adverse-childhood-experiences-cost-133-trillion-year>
36. CSÁKY, C. *Keeping Children out of Harmful Institutions: Why We Should be Investing in Family-based Care*. Report. London: Save the Children, 2009. 24 p.
37. DESMOND, C. et al. Prevalence and number of children living in institutional care: global, regional, and country estimates. In: *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2020, Vol. 4, Issue 5, pp. 370-377. ISSN 2352-4642.
38. DEVANEY, C. et al. *A review of international experiences in relation to the implementation of a statutory duty for interagency collaboration to ensure the protection and welfare of children*. Galway: UNESCO Child and Family Research Centre, National University of Ireland Galway, 2021. 20 p. ISBN 978-1-905861-88-0.
39. DUGGAN, C., CORRIGAN, C. *A literature review of inter-agency work with a particular focus on children's services* / CAAB Research: Report no. 4, december 2009. Dublin: WWC, 2009. 152 p.
40. *ECI Position Paper - Family-centred Early Childhood Intervention: The best start in life* [online]. EASPD (2022) [citat 10.07.2023]. Disponibil: <https://www.easpd.eu/publications-detail/eci-position-paper-family-centred-early-childhood-intervention-the-best-start-in-life/>
41. GREGORY, A. *Planning and Managing Public Relations Campaigns: A Strategic Approach* / Third edition. London: Kogan Page Publishers, 2010. 208 p. ISBN 9780749459284.
42. *National Interprofessional Competency Framework* / The Canadian Interprofessional Health Collaborative (CIHC). Vancouver: College of Health Disciplines University of British Columbia, 2010. 36 p. ISBN 978-1-926819-07-5.
43. Rezumatul evaluărilor instituțiilor rezidențiale / Raport. Chișinău: CTWWC, 2022. 12 p. [online]. [citat 10.10.2022]. CTWWC (2022). Disponibil: [EN Final Summary Residential Assessments \(bettercarenetwork.org\)](https://www.bettercarenetwork.org/EN-Final-Summary-Residential-Assessments)
44. SCHOENMAKER, Ch. et.al. Does Family Matter? The Well-Being of Children Growing Up in Institutions, Foster Care and Adoption. In: Ben-Arieh A. et al. (Eds). *Handbook of Child Well-Being*. Dordrech: Springer, 2014, pp. 2197-2228. ISBN 978-90-481-9062-1.
45. SHANNON, C. E. A Mathematical Theory of Communication. In: *The Bell System Technical Journal*, 1948, Vol. 27, Nr. 3, pp. 379-423, 623-656. ISSN 0005-8580.
46. SHUMATE, M. et al. Interorganizational Communication [online]. In: Craig R. Scott, Laurie Lewis (Editors). *The International Encyclopedia of Organizational Communication*. New Jersey: John Wiley & Sons, 2017 [online]. [citat 10.07.2023]. Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.1002/9781118955567.wbieoc117>
47. STOHL, C., CHENEY, G. Participatory Processes/Paradoxical Practices: Communication and the Dilemmas of Organizational Democracy. In: *Management Communication Quarterly*, 2001, Vol. 14, Issue 3, pp. 349-407. ISSN 0893-3189.
48. Situational Analysis of the Early Childhood Intervention Systems in the Republic of Moldova [online]. UNICEF Moldova. (2023). [citat 10.12.2023]. Disponibil: <https://www.unicef.org/moldova/media/11446/file/Moldova%20ECI%20Sitan%20report%20EN.pdf>
49. The Third Instrument for Pre-Accession Assistance 2021-2027 [online]. [citat 10.07.2022]. Disponibil: [EU \(2021\) The Third Instrument for Pre-Accession Assistance 2021-2027](https://ec.europa.eu/easpd/en/the-third-instrument-for-pre-accession-assistance-2021-2027)
50. HIMMELMAN, A. T. *Collaboration for a Change: Definitions, Decision-making Models, Roles, and Collaboration Process Guide* [online]. Minneapolis, MN: Himmelman Consulting, 2002. [citat 10.08.2023] Disponibil: <https://tennessee.edu/wp-content/uploads/2019/07/Himmelman-Collaboration-for-a-Change.pdf>
51. IJZENDOORN, V., MARINUS, H. et al. Institutionalisation and deinstitutionalisation of children 1: A systematic and integrative review of Evidence regarding effects on development. In: *The Lancet Psychiatry*, 2020, Vol. 7, no. 8, pp. 703-720. ISSN 2215-0366.
52. IORGULESCU, A., TEODORESCU, M. Communicational and Message Theory Concepts and Notions. In: *International Letters of Social and Humanistic Sciences*. 2014, Vol. 42, pp. 133-139. ISSN 2300-2697.
53. LYNN, J. et al. When Collective Impact has an Impact: A Cross-Site Study of 25 Collective Impact Initiatives. Denver: Spark Policy Institute, 2018. 96 p.
54. MARCH, J. G. *Decisions and Organizations*. Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell, 1991. 468 p. ISBN 978-0-631-16856-0.
55. VAN HUIJSTEE, M. M. et al. Partnerships for sustainable development: a review of current literature. In: *Environmental Sciences*, 2007, Vol. 4, Issue 2, pp. 75-89. ISSN 2229-7359.
56. MULHEIR, G. *Ten key elements of the de-institutionalisation process, including a timeline* [online]. Lumos, 2008. [citat 06.08.2021]. Disponibil: <https://www.wearelumos.org/news-and-media/2017/08/17/10-elements-di/>
57. *Guidelines for the Alternative Care of Children* [online], United Nations General Assembly, A/HRC/11/L.13, resolution of November 20, 2009. Disponibil: <https://digitallibrary.un.org/record/673583?ln=en>

58. ZEANAH, CH. H., NELSON CH. A., FOX N. A. et al. Designing research to study the effects of institutionalization on brain and behavioral development: The Bucharest Early Intervention Project. In: *Development and Psychopathology*, 2003, Vol. 15, Issue 4, pp. 885-907. ISSN 0954-5794.
59. FELITTI, V. J. F. et al. Relationship of Childhood abuse and Household Disfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. In: *American Journal of Preventive Medicine*, 1998, Vol. 14, Issue 4, pp. 245-258. ISSN 0749-3797.
60. MARGINEAN, Livia. Eficientizarea comunicării interinstituționale în procesul de reformare a sistemului asistenței sociale: bariere și soluții. În: *Supremația dreptului*, 2024, Nr. 1, pp. 105-115. ISSN 2345-1971.
61. MARGINEAN, Livia. Câmpul social al comunicării în context relational. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe Economice și ale Comunicării*, 2024, Nr. 11 (4), pp. 109-113. ISSN 2587-4446.
62. MARGINEAN, Livia. Practici de succes ale comunicării instituțiilor publice și private în implementarea dezinstituționalizării. În: *Moldoscopie (Probleme de analiză politică)*, 2024, Nr. 2 (102), pp. 102-110. ISSN 1812-2566.
63. MĂRGINEAN, Livia. Importanța promovării de către autorități a mesajelor cu privire la dreptul copiilor la o familie. In: *Perspectivile de reziliență a familiei în contextul multiplelor crize*. Ediția 10, 11 mai 2023, Chișinău. Chișinău: Stratum Plus, 2024, pp. 109-118. ISBN 978-9975-3651-5-4.
64. MĂRGINEAN, Livia. Asigurarea dreptului copilului la familie: prioritate națională. In: *State, security and human rights: in digital era*. 8-9 decembrie 2021, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, pp. 272-278. ISBN 978-9975-159-32-6.
65. ИВАНЯН, Р. Г. *Журналистика и социальная работа: природа и опыт институционального взаимодействия: Россия, конец XX – начало XXI веков*. Дисс. канд.полит.наук. СПб, 2007. 291 р.
66. БАУТИНА, П. В. Дискурсные практики и его элементы в современной журналистике. In: *Тенденции развития общественных наук: социология, политология, философия и история: материалы международной заочной научно-практической конференции*. (18 июля 2012 г.). Новосибирск: Изд. «Сибирская ассоциация консультантов», 2012, pp. 30-35. ISBN 978-5-4379-0121-2.
67. ЯКОБСОН, Р. О. Лингвистика и поэтика. În: *Структурализм: "за" и "против"*. Москва: Прогресс, 1975, pp. 193-230.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. Articole în reviste științifice

2.2. în reviste din alte baze de date

- 2.2.1. **Marginean, Livia, Moraru Victor. Enhancing inter-institutional communication in the social assistance reform process: barriers and solutions.** În: *International Journal of Communication Research* (România), 2024, Nr. 4, pp. 242-246. ISBN 2246-9265.

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (Categorie B)

- 2.3.1. **Marginean, Livia. Câmpul social al comunicării în context relational.** În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe Economice și ale Comunicării*, 2024, Nr. 11 (4), pp. 109-113. ISSN 2587-4446.
- 2.3.2. **Marginean, Livia. Eficientizarea comunicării interinstituționale în procesul de reformare a sistemului asistenței sociale: bariere și soluții.** În: *Supremația dreptului*, 2024, Nr. 1, pp. 105-115. ISSN 2345-1971.
- 2.3.3. **Marginean, Livia. Practici de succes ale comunicării instituțiilor publice și private în implementarea dezinstituționalizării.** În: *Revista Națională de Drept*, 2024, Nr. 2 (102), pp. 102-110. ISSN 1812-2566.

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.3. în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

- 3.3.1. **Marginean, Livia. Importanța promovării de către autorități a mesajelor cu privire la dreptul copiilor la o familie.** In: *Perspectivile de reziliență a familiei în contextul multiplelor crize*. Ediția 10, 11 mai 2023, Chișinău. Chișinău: Stratum Plus, 2024, pp. 109-118. ISBN 978-9975-3651-5-4.

- 3.3.2. **Marginean, Livia. Dreptul copilului la o familie - prioritate națională.** In: **Interesul superior al copilului: abordare socio-culturală, normativă și jurisprudențială**, 30 septembrie - 1 octombrie 2022, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, Volumul II, pp. 263-271. ISBN 978-9975-62-504-3.
- 3.3.3. **Marginean, Livia. Asigurarea dreptului copilului la familie: prioritate națională.** In: **State, security and human rights: in digital era**. 8-9 decembrie 2021, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, pp. 272-278. ISBN 978-9975-159-32-6.
- 3.3.4. **Marginean, Livia. Indicatori de măsurare a impactului organizațiilor centrate pe protecția copilului.** In: **Metodologii contemporane de cercetare și evaluare**. Științe Sociale și ale Educației. Conferință științifică națională a doctoranzilor, 22-23 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 150-155. ISBN 978-9975-159-16-6.
- 3.3.5. **Marginean, Livia. Drepturile copilului în contextul comunicării colaborative.** In: **State, security and human rights: in digital era**. 10-11 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău: Artpoligraf, 2021, pp. 276-285. ISBN 978-9975-158-17-6.

5. Alte lucrări

- 5.1 Constantin Gudima. Raport privind analiza financiară a serviciilor de îngrijire de tip familial a copiilor cu dizabilități / Coordonatori cercetare **Livia Marginean**, Liliana Rotaru. New York: CCF Moldova / Better Care Network, 2024. 29 p.
- 5.2 Sorina Miron, **Livia Marginean**. Raport de Analiză Comparativă privind Oportunitatea Unificării Serviciilor Sociale „Asistența Parentală Profesionistă” (APP) și „Casa de Copii De Tip Familial” (CCTF) / Sorina Miron, Livia Marginean. New York: Changing The Way We Care / Catholic Relief Services, 2023. 10 p.
- 5.3 Dumitru Dîrul, Lorina Ghițu, Oleg Paraschiv, **Livia Marginean**. Politica de protecție a copilului în cadrul serviciilor de îngrijire alternativă a copiilor: Suport de curs. Chișinău: Caritas Viena, 2020. 60 p. ISBN 978-9975-87-749-7.
- 5.4 **Livia Marginean**. et al. Consolidarea capacității asistenților parentali profesioniști și a părinților-educatori pentru gestionarea eficientă a comportamentelor copiilor din plasament. Suport de curs. Chișinău: Pro-Mapix, 2019. 103 p. ISBN 978-9975-3366-2-8.
- 5.5 Liliana Rotaru, **Livia Marginean** et al. Asistența familiilor în situație de criză: Pentru formarea continuă a asistenților sociali comunitari. Chișinău: Bons Offices, 2019. 113 p. ISBN 978-9975-87-482-3.
- 5.6 **Livia Marginean**, Marcela Dilion, Cătălin Luca et al. / Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013: coord.: Liliana Rotaru. Chișinău: Policolor, 2012. 80p. ISBN 978-9975-4191-6-1.
- 5.7 Georgette Mulheir, Liliana Rotaru, **Livia Marginean**. Vindecând trecutul, construim viitorul. Casele de copii de tip familial din Republica Moldova / Healing the Past Building the Future: Family Type Homes in the Republic of Moldova / ed. by Audrey Paisey. Chișinău: Hope and Homes for Children, CCF Moldova, 2008. 162 p. ISBN 978-9975-77-097-2.
- 5.8 **Livia Marginean**, Ala Nosatii. Învăț să comunic cu ceilalți / Capitolul III. În: Învăț să fiu. Ghid pentru psihologi școlari, diriginți, profesori. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2008, pp. 68-94. ISBN 978- 9975-9763-1-2.

ADNOTARE

Livia Marginean „Comunicarea interinstituțională axată pe respectarea drepturilor copilului în procesul de dezinstituționalizare”, teză de doctor în științe ale comunicării la specialitatea 571.02 - Comunicare și relații publice, Școala doctorală Științe sociale, Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău, 2025.

Structura tezei: 186 pagini de text de bază, adnotare în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 300 de titluri, 18 anexe, 8 tabele și 8 figuri.

Cuvinte-cheie: comunicare interinstituțională, dezinstituționalizare, mesaj instituțional, bariere ale comunicării, flux informațional, informații, strategie de comunicare, parteneriat public-privat, instituții, organizații necomerciale, autorități publice, copii în situații de risc.

Domeniul de studiu: Comunicare și relații publice

Scopul lucrării: Analiza sistemică a comunicării interinstituționale în calitate de instrument/mecanism eficient de protecție a copilului în procesul de dezinstituționalizare.

Obiectivele tezei: stabilirea reperelor conceptuale prin analiza și sintetizarea literaturii de specialitate și a practicilor existente la nivel național și internațional cu privire la comunicare, dezinstituționalizare și drepturile copilului; clarificarea statutului epistemic al comunicării interinstituționale prin analize comparative; definirea rolului comunicării interinstituționale dintre diverse entități din domeniul drepturilor copilului; identificarea particularităților comunicării interinstituționale; argumentarea caracterului formal și a dimensiunii protectoare a comunicării interinstituționale în cadrul dezinstituționalizării.

Noutatea și originalitatea lucrării constă în faptul că ea reprezintă un studiu inovativ, complex, interdisciplinar și multidimensional al comunicării interinstituționale pe dimensiunea procesului de dezinstituționalizare; cercetarea aduce o contribuție în domeniu prin investigarea modului în care comunicarea între instituțiile publice și private poate fi eficientizată.

Rezultatele obținute au contribuit la consolidarea unei perspective complexe și sistemice asupra comunicării interinstituționale în procesul de dezinstituționalizare, la fundamentarea teoretico-praxiologică a comunicării, relevând evoluția reformelor de dezinstituționalizare la nivel național și internațional, precum și modalitățile de comunicare interinstituțională, barierele, factorii facilitatori și mecanismele care pot asigura progresul prin relevarea beneficiilor aduse de parteneriatele dintre entitățile publice și private.

Semnificația teoretică rezidă în sistematizarea lucrărilor din domeniul comunicării interinstituționale privind instituționalizarea și nocivitatea ei pentru copii. Totodată, cercetarea a fost orientată spre analiza componentelor care asigură eficacitatea intervențiilor prin proceduri instituționale, ghidate de liniile directoare de comunicare, a politicilor, prin proceduri organizaționale și formularea unor propuneri de optimizare a procesului de comunicare interinstituțională, pentru a accelera procesul de dezinstituționalizare.

Valoarea aplicativă a lucrării se reflectă în faptul că ea reprezintă, din punct de vedere teoretico-științific, un studiu multidimensional asupra comunicării interinstituționale, elaborat în scopul identificării celor mai eficiente formule de realizare a comunicării interinstituționale, pentru a fi implementate în Republica Moldova, contribuind la completarea documentelor de politici publice relevante pentru instituțiile protecției copilului, dar și pentru domeniile conexe, și oferind recomandări de completare a strategiilor de comunicare interinstituțională și a protocoalelor de comunicare dintre entități centrate pe domeniul protecției copilului.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele cercetării au fost reflectate în culegeri de articole, în rapoarte și comunicări la conferințe naționale și internaționale, în activitatea practică în cadrul CCF Moldova. Tezele abordate în lucrare au fost prezentate și discutate în cadrul unui șir de conferințe naționale și internaționale (14), au fost publicate în 17 lucrări științifice, de interes profesional pentru practicieni și în măsură să contribuie la îmbunătățirea politicilor și practicilor de comunicare interinstituțională în domeniul protecției copilului, în procesul de realizare a reformelor de dezinstituționalizare în Republica Moldova.

ANNOTATION

Livia Marginean, "Interinstitutional Communication Focused on Respecting Children's Rights in the Deinstitutionalization Process", PhD thesis in Communication Sciences, specialty 571.02 - Communication and Public Relations, Doctoral School of Social Sciences, Moldova State University. Chişinău, 2025.

Thesis Structure: The thesis comprises 186 pages of core text, an annotation in Romanian, English, and Russian, a list of abbreviations, an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography consisting of 300 sources, 18 appendices, 8 tables, and 8 figures.

Keywords: Interinstitutional communication, deinstitutionalization, institutional message, communication barriers, information flow, information, communication strategy, public-private partnership, institutions, non-commercial organizations, public authorities, children at risk.

Field of Study: Communication and Public Relations

Research Aim: To analyze interinstitutional communication as an effective tool/mechanism for child protection in the deinstitutionalization process.

Research Objectives: Establishing conceptual benchmarks by analyzing specialized literature and existing national and international practices concerning communication, deinstitutionalization, and children's rights; Clarifying the epistemic status of interinstitutional communication through comparative analyses; Defining the role of interinstitutional communication among various entities in the field of children's rights; Identifying the specific features of interinstitutional communication; Arguing for the formal nature and protective dimension of interinstitutional communication in the deinstitutionalization process.

The thesis novelty and originality lie in its status as an innovative, complex, interdisciplinary, and multidimensional analysis of interinstitutional communication within the deinstitutionalization process. The research contributes to the field by investigating how communication between public and private institutions can be optimized for greater efficiency.

The obtained results have contributed to strengthening a **comprehensive and systemic perspective** on interinstitutional communication in the deinstitutionalization process. They have also provided a **theoretical and praxiological foundation** for communication, highlighting the **evolution of deinstitutionalization reforms** at the national and international levels, as well as the **modes of interinstitutional communication, barriers, facilitating factors, and mechanisms** that can drive progress. Furthermore, the study underscores the **benefits of partnerships** between public and private entities in advancing this process.

The theoretical significance of the present research lies in the systematization of research on interinstitutional communication concerning institutionalization and its detrimental effects on children. Additionally, the research stands out through the analysis of the components ensuring the effectiveness of interventions, including institutional procedures guided by communication guidelines and policies, organizational procedures, and the formulation of proposals to optimize the interinstitutional communication process to accelerate deinstitutionalization.

The applied value is reflected in its role as a multidimensional scientific-theoretical analysis of interinstitutional communication, aimed at identifying the most effective models for its implementation in the Republic of Moldova. The research contributes to enhancing public policy documents relevant to child protection institutions and related fields, while also offering recommendations for improving interinstitutional communication strategies and communication protocols among entities focused on child protection.

Implementation of Scientific Results: The research results have been reflected in collections of articles, reports, and conference presentations at national and international levels, as well as in practical activities within CCF Moldova. The key arguments of the study have been presented and discussed at 14 national and international conferences and have been published in 17 scientific papers. These contributions hold professional relevance for practitioners and have the potential to improve interinstitutional communication policies and practices in child protection, particularly in the context of deinstitutionalization reforms in the Republic of Moldova.

АННОТАЦИЯ

Ливия Марджинян «Межведомственная коммуникация, обеспечивающая соблюдение прав детей в процессе деинституционализации», диссертация на соискание ученой степени доктора наук в области коммуникации, специальность 571.02 – Коммуникация и связи с общественностью, Докторантура по социальным наукам Государственного университета Молдовы. Кишинев, 2025.

Структура диссертации: 186 страниц основного текста, аннотация на румынском, английском и русском языках, список аббревиатур, введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 300 источников, 18 приложений, 8 таблиц и 8 фигур.

Ключевые слова: межведомственная коммуникация, деинституционализация, институциональное сообщение, барьеры коммуникации, информационный поток, информация, стратегия коммуникации, государственно-частное партнерство, учреждения, некоммерческие организации, государственные органы, дети в ситуации риска.

Область исследования: Коммуникация и связи с общественностью.

Цель работы: системный анализ межинституциональной коммуникации как эффективного инструмента/механизма защиты детей в процессе деинституционализации.

Задачи: определение концептуальных ориентиров на основе анализа и синтеза специализированной литературы, а также национальных и международных практик в области коммуникации, деинституционализации и защиты прав детей; установление эпистемологического статуса межведомственной коммуникации посредством сравнительного анализа; определение роли межведомственной коммуникации между различными субъектами, действующими в сфере защиты прав детей; выявление специфических характеристик межведомственной коммуникации; обоснование формального характера и защитной функции межведомственной коммуникации в процессе деинституционализации.

Научная новизна и оригинальность исследования представляет собой инновационное, комплексное, междисциплинарное изучение межведомственной коммуникации в деинституционализации, обусловлена детальным анализом механизмов взаимодействия между государственными и частными учреждениями с целью оптимизации коммуникационных процессов и повышения их эффективности.

Полученные результаты укрепили системный подход к межведомственной коммуникации в деинституционализации, обосновали ее теоретико-практическую основу и выявили динамику реформ в данной области на национальном и международном уровнях. Исследование охватывает способы межведомственного взаимодействия, выявляет существующие барьеры, анализирует способствующие факторы и механизмы, которые могут обеспечить прогресс, подчеркивая роль партнерства между государственными и частными структурами.

Теоретическая значимость исследования заключается в систематизации научных работ в области межведомственной коммуникации, касающихся институционализации и ее негативного влияния на детей, обусловлена детальным анализом ключевых компонентов, обеспечивающих эффективность вмешательства, посредством институциональных процедур, основанных на коммуникационных директивах и политических установках. Предложены пути для улучшения коммуникации и ускорения деинституционализации.

Прикладная ценность исследования заключается в том, что она представляет собой теоретико-научное исследование межведомственной коммуникации, направленное на выявление наиболее эффективных моделей межведомственного взаимодействия для их внедрения в Молдове, способствует совершенствованию политики защиты прав детей и предлагает рекомендации по улучшению стратегий и протоколов.

Внедрение научных результатов: Результаты исследования были отражены в отчетах и докладах на национальных и международных конференциях, а также в практической деятельности в рамках CCF Moldova и опубликованы в 14 научных журналах и 17 сборниках конференций, способствуя улучшению межведомственного взаимодействия и реформ по деинституционализации в Молдове.

LIVIA MARGINEAN

**COMUNICAREA INTERINSTITUȚIONALĂ AXATĂ PE RESPECTAREA
DREPTURILOR COPILULUI ÎN PROCESUL DE DEZINSTITUȚIONALIZARE**

571. 02 COMUNICARE ȘI RELAȚII PUBLICE

Rezumat științific al tezei de doctor în științe ale comunicării

Aprobat spre tipar: 14.03.2025

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 35 ex.

Coli de tipar 2,2

Comanda nr.34/25

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

Str.A. Mateevici, 60, mun. Chișinău, MD-2009

e-mail: cep1usm@mail.ru